

RAPORT CZĄSTKOWY

„Wyniki badania fokusowego (FGI) z ekspertami”

Raport przygotowany w ramach badania pt. „Identyfikacja wyzwań stojących przed samorządami i przedsiębiorcami z województwa śląskiego związanych z uwarunkowaniami polityki rozwoju w obszarze sprawiedliwej transformacji i polityki klimatycznej do roku 2050.”

Warszawa, 20 grudnia 2024

Fundusze Europejskie
dla Śląskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Województwo
Śląskie

1	Spis treści	
1	Spis treści.....	2
2	Wprowadzenie.....	3
2.1	Kontekst	3
2.2	Cele i zakres zadania	4
3	Metodologia.....	5
4	Podsumowanie głównych ustaleń z modułu badawczego	7
5	Wyzwania procesu transformacji.....	10
5.1	Rozumienie sprawiedliwej transformacji.....	10
5.2	Bariery we wdrażaniu transformacji energetycznej	13
5.3	Potrzeby związane z transformacją energetyczną	16
5.4	Katalog obszarów i celów transformacji	19
6	Samorząd	27
6.1	Rola samorządu w procesie transformacji energetycznej województwa śląskiego	27
6.2	Wsparcie samorządu regionalnego dla samorządów lokalnych	33
7	Przedsiębiorcy	37
7.1	Potrzeby przedsiębiorców	37
7.2	Katalog form wsparcia – uzupełnienie.....	41
8	Zespoły doradcze przy samorządzie województwa śląskiego	42
9	Skuteczna komunikacja procesu sprawiedliwej transformacji	45
10	Aneks 1 – scenariusz wywiadu FGI z załącznikami.....	49

2 Wprowadzenie

Niniejszy dokument stanowi raport cząstkowy z zadania obejmującego przeprowadzenie badania fokusowego (FGI) z przedstawicielami samorządów, przedsiębiorców, organizacji branżowych i świata nauki. Raport powstał w ramach realizacji usługi wykonania badania pt. „Identyfikacja wyzwań stojących przed samorządami i przedsiębiorcami z województwa śląskiego związanych z uwarunkowaniami polityki rozwoju w obszarze sprawiedliwej transformacji i polityki klimatycznej do roku 2050.” na zlecenie Województwa Śląskiego (Zamawiający).

Dokument został przygotowany przez konsorcjum firm Fundacja Instytut Badań Rynkowych i Społecznych IBRiS - lider konsorcjum oraz Grupa Doradcza Sp. z o.o. - członek konsorcjum (Wykonawca).

2.1 Kontekst

Zarząd Województwa Śląskiego przyjmując Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST) zobowiązał się do przebudowy struktury społeczno-gospodarczej podregionów górniczych w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniającej wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku w sposób sprawiedliwy i efektywny. Realizacja niniejszego badania ma się przyczynić w szczególności do wdrożenia *Celu operacyjnego TPST: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych*, a jednym z zakładanych rezultatów realizacji ww. celu jest *Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego przyczyniającego się do realizacji procesów transformacyjnych*. Badanie umożliwi poszerzenie wiedzy aktorów transformacji podregionów górniczych na temat istniejących wyzwań związanych z tymi procesami oraz zmierzenie stopnia ich uświadomienia wśród samorządów i przedsiębiorców województwa śląskiego. Identyfikacja wyzwań powiązanych ze sprawiedliwą transformacją i polityką klimatyczną UE będzie stanowić również wkład do ustaleń strategicznych w ramach planowanej aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego “Śląskie 2030”.

2.2 Cele i zakres zadania

Badanie fokusowe (FGI) z przedstawicielami samorządów, przedsiębiorców, organizacji branżowych i świata nauki obejmowało następujące zagadnienia badawcze:

- **Obszar badawczy B:** Powiązanie zidentyfikowanych wyzwań z aktorami procesów transformacji oraz czasem w jakim powinni zrealizować działania zaradcze.
  - **Problem badawczy:** Czy katalog rozwiązań przyczyniających się do osiągnięcia celów i zobowiązań oraz odpowiedzi na wyzwania jest poprawny i kompletny?
- **Obszar badawczy C:** Określenie zdolności instytucjonalnej Województwa Śląskiego w zakresie możliwych form wsparcia samorządów lokalnych i przedsiębiorców z województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji.
  - **Problem badawczy:** Czy katalog rekomendowanych dla samorządu regionalnego form wsparcia samorządu lokalnego i przedsiębiorców w odpowiedzi na wyzwania związane z sprawiedliwą transformacją regionu jest poprawny i kompletny?
  - **Dodatkowy problem badawczy:** Jak zbudować skuteczną komunikację procesu sprawiedliwej transformacji, jej problemów i dedykowanych im rozwiązań wśród różnych aktorów procesu (przedsiębiorcy, przedstawiciele samorządu lokalnego oraz pracownicy przedsiębiorstw):
    - identyfikacja zagrożeń, kluczowych benefitów, wiodących treści, języka i formy przekazu oraz kanałów dotarcia do przedsiębiorców z kluczowych branż i ich pracowników?
- **Obszar badawczy D:** Analiza systemu organizacji ciał i zespołów doradczych w samorządzie województwa śląskiego na potrzeby organizacji procesu strategicznego zarządzania rozwojem regionu.
  - **Problem badawczy:** Czy zaproponowane usprawnienia organizacji ciał i zespołów doradczych przyczynią się do wzmocnienia strategicznej polityki rozwoju? Czy zaproponowany katalog usprawnień jest spójny i kompletny?

Panel ekspertów został przeprowadzony w formie badania fokusowego.

FGI (Focus Group Interview, Zogniskowany wywiad grupowy) to jedna z najczęściej stosowanych technik badań jakościowych. Dyskusja moderowana jest przez badacza i skoncentrowana (zogniskowana) na temacie badania. Grupowy charakter wywiadu mobilizuje uczestników do dzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniami, stymuluje do generowania pomysłów. Podobieństwo uczestników ze względu na przyjęte kryterium (homogeniczność grupy), sprzyja otwieraniu się rozmówców. Dyskusja może być znacznie pogłębiona dzięki wykorzystaniu technik projekcyjnych, które pozwalają wyjść poza deklaracje, a często dotrzeć do treści nieuświadomianych sobie przez respondentów lub treści „trudno-werbalizowalnych”.

Dobór próby:

Zgodnie z zapisami OPZ uczestnikami badania fokusowego w niniejszym projekcie byli przedstawiciele samorządów, przedsiębiorców, organizacji branżowych i świata nauki reprezentujący następujące dziedziny:

- planowanie strategiczne, w tym analizy społeczne i gospodarcze;
- rozwój gospodarczy, w tym związany z rozwojem przemysłu;
- nauki społeczne;
- badania i rozwój technologii energetycznych, niskoemisyjnych i środowiskowych.

Grupa ekspertów została podzielona na dwie części, w związku z tym odbyły się dwa wywiady grupowe w dniach 14-15 listopada 2024. Łącznie w wywiadach wzięło udział 18 ekspertów i ekspertek. Lista uczestników została zaakceptowana przez Zamawiającego przed rozpoczęciem badania.

Rekrutacja panelistów:

- 1) Proces rekrutacji uczestników był prowadzony przez doświadczonych i wyspecjalizowanych rekrutów pod kontrolą Koordynatora projektu i wyznaczonych członków zespołu projektowego.
- 2) W procesie rekrutacji zastosowano ponadstandardowe procedury:
  - a. identyfikacja kontaktów do ekspertów poprzez ogólnodostępne źródła np. strony internetowe
  - b. metoda kuli śniegowej tzn. proszenie o polecenie innych ekspertów przez osoby, z którymi nawiązano pozytywne kontakty
  - c. wykorzystanie listu zapowiedniego, który przedstawiał cel badania, ale również stanowił uwiarygodnienie procesu rekrutacji i działań prowadzonych przez Wykonawcę.
  - d. przygotowanie pisemnego zaproszenia do udziału w panelu, wyjaśniającego przebieg spotkania.
  - e. zachęty materialne – wynagrodzenie dla ekspertów.

4 Podsumowanie głównych ustaleń z modułu badawczego

I. Katalog wyzwań

- Eksperci zgodzili się, że każdy z wymienionych obszarów / celów transformacji jest właściwy i powinien być wdrażany.
- Jako jeden z najważniejszych obszarów uznano dekarbonizację oraz redukcję emisyjności przemysłu.
- Zdaniem ekspertów należy rozbudować cele związane z transformacją społeczną, czyli wzmocnić rolę działań edukacyjnych i informacyjnych, tak, aby zaangażować lokalną społeczność i lokalny biznes w działania na rzecz transformacji.

II. Samorządy – rola

- Rolą samorządów powinna być koordynacja całości lokalnych działań związanych z transformacją. Władze województwa powinny posiadać generalny model i sekwencje działań na kolejne okresy strategiczne (np. do 2030, do 2040, do 2050). Modele te będą modyfikowane dla poszczególnych powiatów i gmin. Tylko w taki systematyczny i metodyczny sposób można prowadzić głęboką przebudowę gospodarki regionu, a tego wymaga wdrażanie transformacji.
- Samorząd powinien zarządzać inwestycjami w regionie, a także monitorować i agregować wszystkie informacje o możliwych działaniach wspierających z różnych funduszy, programów grantowych regionalnych, krajowych i unijnych. Należy także otworzyć punkty doradztwa i pomocy w wypełnianiu wniosków o dotacje.
- To samorząd regionalny we współpracy z samorządami lokalnymi powinien wziąć na siebie ciężar działań edukacyjnych i ciężar aktywizowania mieszkańców i przedstawicieli biznesu do udziału w transformacji energetycznej.
- Od samorządu regionu wymaga się bardzo szerokiej współpracy z wszelkiego rodzaju instytucjami ponadlokalnymi, organizacjami sektorowymi, władzami centralnymi, unijnymi oraz poziomem lokalnym. Przy tak dużym zakresie odpowiedzialności, samorządy (regionalne i lokalne) powinny być wzmocnione kadrowo i dofinansowane.

III. Samorządy lokalne

- Eksperci szczególnie zwrócili uwagę na ważność takich obszarów wsparcia jak pozyskiwanie finansowania, a także wsparcie doradcze i merytoryczne dla samorządów lokalnych.
- Należy wzmocnić dialog między władzami regionu i samorządami lokalnymi. Dialog między samorządem regionalnym i lokalnym powinien odbywać się poprzez włączenie władz lokalnych w planowanie mechanizmów i narzędzi, które mają sprzyjać transformacji. Władze województwa powinny także inicjować różne kooperacje, partnerstwa i służyć jako facylitator i koordynator tych projektów.

IV. Przedsiębiorcy

- Eksperci podkreślają potrzebę opracowania i przedstawienia przedsiębiorcom planu i szczegółowej strategii procesu transformacji w regionie.
- Eksperci postulują stworzenie regionalnego centrum informacji, które gromadziłoby dane o wszelkim wsparciu dla przedsiębiorców i możliwościach finansowania w jednym miejscu, co zwiększyłoby ich dostępność i przejrzystość.
- Priorytetową formą wsparcia dla przedsiębiorców powinno doradztwo i pomoc w korzystaniu z programów pomocowych. Eksperci postulują utworzenie punktów informacyjno-doradczych (np. Regionalne Centrum Informacji), które byłyby odpowiedzialne za komunikację z przedsiębiorcami i praktyczną pomoc w przejściu przez procedury uzyskiwania i rozliczania grantów i dotacji.

V. Zespoły doradcze

- Zdaniem ekspertów powoływanie ciał i zespołów doradczych jest słuszną ideą, jednak zdecydowaną wadą organizacyjną są zbyt małe uprawnienia tych zespołów do samodzielnego działania. Zespoły doradcze, które mają niewiele możliwości, aby prowadzić własną aktywność i własne inicjatywy, stopniowo tracą motywację do działania, tracą zaangażowanie.
- Istotne jest posiadanie zespołu, rady, która na bieżąco monitoruje sytuację lokalnych przedsiębiorców i wspiera samorząd w projektowaniu instrumentów wsparcia. Tego typu zespół pozwala połączyć wiedzę ekspercką z wielu różnych środowisk np. biznesu, nauki, samorządów.

VI. Komunikacja

- Kanałem dotarcia do różnych grup interesariuszy transformacji energetycznej powinni być lokalni liderzy, lokalne autorytety, osoby, które będą wiarygodne dla lokalnej społeczności. Ważne jest, aby komunikacja była autentyczna, aby ujmowała zarówno szanse, jak i zagrożenia związane z transformacją. Komunikacja powinna zawierać odpowiedzi na powszechne obawy społeczeństwa.

5.1 Rozumienie sprawiedliwej transformacji

Zdaniem ekspertów, którzy wzięli udział w wywiadach, sprawiedliwa transformacja energetyczna w województwie śląskim jest złożonym procesem, który angażuje zróżnicowanych aktorów społecznych, jest przeprowadzany wielotorowo, jednocześnie w wielu obszarach. Musi zatem odbywać się w odpowiednim otoczeniu prawno–instytucjonalnym, regionalnym, krajowym i unijnym, aby działania te skutecznie zmierzały w uzgodnionym, wspólnym kierunku. Eksperti wskazali następujące cechy udanej transformacji.

A. Harmonijny rozwój społeczności regionu

Transformacja jest postrzegana jako proces uwzględniający potrzeby różnych grup społecznych, przedsiębiorstw, samorządów, instytucji otoczenia biznesu, NGO i innych aktorów. Ma prowadzić do poprawy jakości życia w regionie oraz harmonijnego rozwoju całego województwa, bez marginalizacji grup społecznych i obszarów peryferyjnych.

- *„Czyli rozkładać równo ciężary tej transformacji”.*
- *„Równe prawa i obowiązki tych, którzy będą tej transformacji podlegać”.*
- *„Jeżeli to wszystko pójdzie w dobrym kierunku, to wszyscy na tym zyskamy. Ale zwłaszcza środowiskowo (...) jesteśmy w takim regionie, który jest najbardziej zanieczyszczonym regionem, to wszyscy na tym zyskamy.”*

B. Proces rozłożony w czasie, kierowany do każdego z pokoleń

Eksperti podkreślają, że transformacja nie powinna pomijać nikogo – ani obecnych mieszkańców, ani przyszłych pokoleń.

- *„Przygotowujemy przestrzeń dla przyszłych pokoleń. Dzieci, ewentualnie wnuków. Natomiast nie zapominamy o sobie, nie zapominamy o własnych rodzicach”.*

C. Równoważenie potrzeby ochrony środowiska oraz potrzeb przedsiębiorców i potrzeb pracowników

Wskazano na potrzebę uwzględnienia zarówno wymagań związanych z ochroną środowiska, jak i mechanizmów wspierających przedsiębiorców oraz chroniących pracowników przed utratą miejsc pracy. Przepisy prawne nakładające wymogi prośrodowiskowe powinny być wprowadzane wraz z pakietem ochronnym dla lokalnej społeczności i lokalnego biznesu. Oprócz branż związanych z energetyką takich jak technologie OZE (termomodernizacja, instalacje fotowoltaiczne, instalacje wiatrowe itp.) zaangażować można np. rolnictwo, które może zająć się np. produkcją biopaliw. Jako przykład udanych działań podawano „zagłębienie IT” w Gliwicach.

- *„Z jednej strony do dążenia, do zapewnienia zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w kontekście środowiskowym, czyli zapewnienia ochrony środowiska (...) A z drugiej strony do zapewnienia czegoś, co nazywamy ochroną pracowników. Ich godziwej pracy, do godziwych zarobków, a także do tego, by ci pracownicy w kontekście różnych zmian, które wynikają z wpływu takich przepisów prawa, przemian, otrzymali odpowiedni zakres ochrony”.*
- *„Taki głos od biznesu. Rozumiejąc sprawiedliwą transformację jako zjawisko, które kompensuje straty wynikające ze zmuszania ich do przyjmowania pewnych rozwiązań, które zagrażają bytowi ich biznesu”.*

D. Wsparcie zewnętrzne dla województwa śląskiego

Zdaniem ekspertów region powinien otrzymać odpowiednie wsparcie zewnętrzne, które pozwoli prawidłowo przeprowadzić proces transformacji. Mowa zarówno o wsparciu instytucji europejskich jak i z poziomu krajowego. Pojawiły się głosy, że cały kraj powinien partycypować w kosztach związanych z transformacją w woj. śląskim, ponieważ cały kraj był i jest beneficjentem zlokalizowanego tutaj przemysłu.

- *„Województwo śląskie przez wiele lat cierpiało skutki działalności przemysłowej na dużą skalę. Te działania były kierowane z poziomu krajowego. Więc uważam, że sprawiedliwa transformacja oznacza przepływ środków finansowych na łagodzenie skutków zdrowotnych, środowiskowych dla ludzi, którzy tu mieszkają. Od tego, kto korzysta z tego przemysłu”.*
- *„My jesteśmy eksperymentem na miarę Unii Europejskiej (...) My jesteśmy w pewnym laboratorium, w którym się pewne procesy wydarzają, które nie wydarzą się absolutnie w innej części kraju”.*

E. Wykorzystanie szans wynikających z transformacji energetycznej

➤ Szansa na rozwój nowych technologii

Transformacja może stać się impulsem do wdrażania nowoczesnych technologii i zastąpienia tradycyjnych, energochłonnych przemysłów. Inwestycje w innowacje mogą zwiększyć konkurencyjność regionu na arenie międzynarodowej. Pojawiły się głosy, że jakaś forma wykorzystania węgla powinna zostać utrzymana, jednak przy zastosowaniu technologii ograniczających emisyjność i szkodliwość węgla. Generalnie transformacja jest impulsem do modernizacji przemysłu i całkowitej przebudowy gospodarki energetycznej w województwie.

- *„Zdecydowanie będzie wzrost nowych technologii. Ten przemysł ciężki będzie odchodził, a nowe technologie wchodzić.”*
- *„Wdrożymy nowe technologie, czyste technologie, takie, które pozwolą zagospodarować węgiel w znacznie bardziej wysublimowany sposób niż robi się to dzisiaj”.*
- *„Zielony Ład to jest olbrzymi potencjał, który powinniśmy wykorzystać pod każdym możliwym względem. Jest to olbrzymia szansa dla regionu i nie tylko dla naszego regionu”.*

➤ Szansa na poprawę jakości środowiska, powietrza i zdrowia mieszkańców

Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń dzięki transformacji przyczyni się do poprawy warunków środowiskowych i zdrowia mieszkańców. Eksperti podkreślają, że już obecnie można zauważyć pozytywne zmiany w jakości powietrza. Kontynuowanie działań na rzecz jakości powietrza powinno przełożyć się na lepszą konkurencyjność województwa w zatrzymywaniu migracji mieszkańców poza region i przyciąganiu wykwalifikowanych specjalistów do woj. śląskiego.

- *„Dzisiaj notujemy jednak zmianę in plus, jeżeli chodzi o jakość powietrza.”*
- *„Dlaczego w Gliwicach chce się mieszkać? Bo to po pierwsze jest miasto czyste i zdrowe, dające ogromną bazę mieszkaniową, edukacyjną, kulturalną i wysokie zarobki”.*

5.2 Bariery we wdrażaniu transformacji energetycznej

Wśród barier eksperci wskazali przede wszystkim niedobór środków finansowych na dotacje i programy dla mieszkańców i biznesu, utrudnienia związane z tzw. biurokracją, niedostatek koordynacji działań między instytucjami, brak jednolitej polityki informowania o transformacji oraz o poszczególnych instrumentach wspierających lokalną społeczność, a także brak spójności i stałości w realizowanych politykach. Wskazano także problemy związane z przemianami demograficznymi w populacji województwa oraz trudności ze zmianą konserwatywnego nastawienia mieszkańców i pracowników branży górniczej.

A. Wysokie koszty zmian i działań pro-środowiskowych

Transformacja wiąże się z ogromnymi kosztami dostosowania zakładów przemysłowych, co może osłabić konkurencyjność przedsiębiorstw w regionie. Wysokie koszty produkcji i regulacje klimatyczne mogą prowadzić do przenoszenia działalności firm poza granice kraju.

- *„Przestaniemy być tam, gdzie jesteśmy prawie konkurencyjni, jeżeli chodzi o rynek światowy. Czy te przedsiębiorstwa zostaną tutaj w Europie, czy wyniosą się poza granicę i zostaniemy z bezrobociem”.*
- *„Wszystkie szczytne idee, cele związane z Zielonym Ładem schodzą na dalszy plan, kiedy wchodzi w grę pieniądze”.*

B. Zmiany demograficzne w populacji województwa śląskiego

Ogólne trendy takie jak starzenie się społeczeństwa i depopulacja dotyczą także województwa śląskiego. Prognozy GUS wskazują, że w roku 2060 na każdych 100 mieszkańców woj. śląskiego, 37 osób to będą osoby w wieku poprodukcyjnym, a ogółem z regionu ubędzie 1 milion mieszkańców. Procesy demograficzne mogą doprowadzić do tego, że obecne pokolenia 40, ale i 50 latków będą przejmować funkcje opiekuńcze względem swoich rodziców 80+, co oznacza, że odejdą z rynku pracy. Zagrożeniem jest także nierównomierny rozwój miast: wzmacniają się największe np. Katowice, Gliwice, a słabną miasta ościenne. Eksperci wskazują, że województwo potrzebuje zatrzymać odpływ wykwalifikowanych specjalistów.

- *„Odwrócenie tego trendu negatywnego, którym jest migracja zarobkowa, nie do województwa, tylko z województwa i bardzo często tracimy w tej migracji najcenniejszy potencjał. Najlepiej wykształconych”.*

C. Ubóstwo energetyczne i opór społeczny

Eksperti zauważają, że rosnące koszty energii i brak środków na ekologiczne rozwiązania mogą pogłębiać ubóstwo energetyczne. To zjawisko hamuje rozwój zielonej energetyki i zwiększa sceptycyzm społeczny (szczególnie w grupach osób uboższych) wobec działań proekologicznych. Jako przykład wskazano program Stop Smog i program ELENA finansowany z Europejskiego Banku Inwestycyjnego. W tych przypadkach dużym problemem jest weryfikacja indywidualnych odbiorców, współpraca z nimi, zachęcenie do skorzystania z dofinansowań. W ramach metod dotarcia do mieszkańców podjęto współpracę z lokalną parafią. Okazuje się, że jest część konserwatywnych mieszkańców, którzy pomimo posiadania środków finansowych preferują nie dokonywać zmian i np. pozostać przy ogrzewaniu węglem. Problematiczna jest także sytuacja pracowników górnictwa, którzy niechętnie się odnoszą do utraty stanowisk i przywilejów. Wskazano, że osoby z niską świadomością obecnych przemian, mogą najwięcej stracić na transformacji.

- *„Górnictwo jest taką wielką siłą w Polsce, że jak coś jest nie tak z górnictwem, to górnicy jadą do Warszawy i rzucają śrubami i zawsze wychodzi na ich”.*
- *„To nie jest takie oczywiste, bo to są kwestie mentalne”.*
- *„Niezależnie od wysiłku samorządowców, organizacji ekologicznych, mediów, ludzie i tak wiedzą swoje, jeżeli nie mają na ekologiczne źródła, a teraz jeszcze do tego dochodzą bardzo negatywne medialne doniesienia o cenach prądu dla tych, którzy wdrożyli pompy ciepła”.*
- *„Opór społeczny. Bo ja zauważam, że ludzie, których nawet stać na zmianę zasilania domu, oni tego nie robią. (...) Takie konserwatywne społeczności”.*
- *„Niezależnie od tego, ile by takich projektów podnoszących świadomość było realizowanych, jak bardzo byłoby tłumaczone to, że to jest szkodliwe, przychodzi zima i teraz mam wrażenie, że jeszcze bardziej ludzie znów się zwracają w kierunku palenia śmieciami.”*
- *„Kto najbardziej straci? Też mi się wydaje, że ludzie, którzy nie mają świadomości i nie są wyedukowani, że to jest dla nas teraz szansą, a nie generalnie zagrożeniem”.*

D. Brak stabilności polityk i prawa

Zmienność przepisów i brak konsekwencji w realizacji polityki energetycznej państwa powodują nieufność wśród przedsiębiorców i mieszkańców. Niestabilność utrudnia planowanie długoterminowych działań w regionie. Szczególnie uciążliwe są sytuacje, kiedy nowe władze krajowe decydują o rozpoczynaniu do nowa pewnych procedur, w które już został włożony czas i wysiłek.

Eksperti podkreślają, że dotychczasowe nagłe zmiany regulacyjne i nieprawidłowości w działaniach prawno-instytucjonalnych powodują niezadowolenie i opór mieszkańców wobec kolejnych inicjatyw pro-ekologicznych.

- „Ludzie sobie masowo pomontowali [pompy ciepła] i dostają dzisiaj niebotyczne rachunki, o czym nie wiedzieli, bo w życiu by nie weszli z tego typu rozwiązania”.
- „Gminy rozpisowały przepływ i wygrywały najtańsze firmy i te piece gazowe były do wyrzucenia. Ale tak, nie ma obrony konsumenta w Polsce. Mówimy o pompach ciepła, które w ogóle nie spełniały żadnych norm, pięknie wpłynęły z rynku chińskiego. Rzeczywiście, ci ludzie mogą teraz narzekać na wszystko”.
- „Nie ma pewności gospodarczej i ustawodawczej, bo jeżeli tą fotowoltaikę się montowało i było za 80% odbierane i w tym momencie to się opłacało, a w tej chwili płacą 20%, to raz, że każdy liczy, że zwróci mu się to może za 20 albo za 30 lat, więc to nie ma sensu”.
- „Cała polityka państwa skierowana właśnie na energetykę jest kompletnie niestabilna.”
- „Spójność przepisów. Jak była wprowadzona Agenda 21 związana ze zrównoważonym rozwojem, Polska spędziła 10 lat na pisaniu własnych scenariuszy tego, jak realizować zrównoważony rozwój, własnych wewnętrznych polityk, które poszły w koszt razem ze zmianą władzy”.

E. Brak kompleksowości polityk wsparcia

Programy wspierające nie są adresowane do wszystkich sektorów gospodarki m.in. brakuje instrumentów dla hutnictwa. Brakuje także instrumentów dla stosunkowo „ubogich pracujących” – są to osoby, które nie mieszczą się w wymogach kwalifikujących do wyższych dofinansowań (np. w programie Czyste Powietrze) i jednocześnie nie mają zasobów finansowych, aby wymienić całą instalację w swoim

domu. Osoby te mogą czuć się pokrzywdzone i niesprawiedliwie traktowane, ponieważ programy wsparcia je pomijają.

- *„Huty to największy emitent gazów cieplarnianych obok energetyki, klasyczny sektor energochłonny i jest pewną sprawą dla regionu śląskiego błędną o tyle, że nie dedykujemy tej Częstochowie i tym pracownikom, żadnego wsparcia systemowego”.*
- *„Wiele razy słyszałam, <<a tutaj temu pijakowi, co nigdzie nie pracuje, wyremontowali chałupę, a ja co? Jestem ubogim pracującym i mnie nie stać. Jeżeli nawet wymienię to źródło ciepła, to ja muszę zmienić całą instalację, a tego mi już nikt nie pokryje>>. Mówi się o tym, żeby wdrożyć z tej premii termomodernizacyjnej, tą kolejną grupę, która potrzebuje szczególnie tego wsparcia, takich ubogich pracujących, którzy się nie łapią na te najwyższe progi.”*

F. Nadmiarowe wymogi formalne (biurokratyczne)

Eksperti podkreślili uciążliwość procedur i wymogów formalnych, które trzeba spełnić, aby uzyskać dotację czy dofinansowanie. Powoływano się na przykłady tarcz anty-covidowych, których zasady były niedopasowane do branż i część przedsiębiorców nie mogła skorzystać ze wsparcia. Problemem są także nadmiarowe i przestarzałe procedury, dublowanie formularzy, brak możliwości użycia podpisu elektronicznego itp. Eksperti wskazują, że musi zaistnieć elastyczność proceduralna urzędów jeśli regionowi zależy na faktycznej współpracy z sektorem biznesu. Obecnie proces składania wniosków do poszczególnych programów dotacyjnych jest tak skomplikowany, że przedsiębiorcy muszą zatrudniać firmy doradcze. Tracą na tym mikro i małe przedsiębiorstwa, których nie stać na koszt firm doradczych.

- *„Małe firmy, które nie mają ludzi, którzy mogą te wszystkie wnioski robić (...) Każdy papier każą mi wydrukować, podpisać ręcznie, zeskanować i wysłać mailem, bo podpis elektroniczny nie jest sankcjonowany. To była ta Śląska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, która to tak procedowała. Po prostu mnie zniechęciła”.*

5.3 Potrzeby związane z transformacją energetyczną

A. Potrzeba budowania kadry specjalistów

Jak podkreślili eksperci, Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (KSSE) od 1998 roku zmienia oblicze regionu, ponieważ pozyskuje nowych zaangażowanych

inwestorów. Dzięki Strefie inwestor może uzyskać ulgi w podatku dochodowym, czyli pomoc publiczną, jeśli spełni kryteria zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego (m.in. kryteria związane z OZE, zapewnieniem wysokiej jakości miejsc pracy, automatyzacją, robotyzacją itp.). Te kryteria obecnie obligują inwestorów, żeby działali w kierunku transformacji energetycznej regionu. Zaobserwowano, że wyzwaniem jest zachowanie wysokiej jakości kadr, gdyż obecnie wielu inwestorów potrzebuje zaplecza naukowego, specjalistów w regionie. Eksperci wskazali, że kluczowym czynnikiem, aby przyciągnąć wartościowe inwestycje jest zapewnienie dostępu do odpowiednich pracowników.

- *„Inwestycje. W jaki sposób one mają być ściągnięte, jeżeli nie będzie pracowników? Tak naprawdę nie będzie komu... W tym momencie nasz szczyt taki populacyjny to są ludzie w województwie śląskim po 40 roku życia. Oni za 20 lat będą na emeryturach”.*

B. Zaangażowanie społeczności lokalnej w proces transformacji

Zdaniem ekspertów ważna jest współpraca i dialog ze społecznościami lokalnymi, aby jak najlepiej zrozumieć ich potrzeby, a także bariery jakich doświadczają przy projektach związanych z transformacją. Jeśli komunikacja będzie zachodziła w obie strony, może się okazać, że uda się wypracować rozwiązania kompromisowe, które złagodzą niedogodności związane np. z wymianą źródeł ciepła w domach mieszkańców. Istotne jest, aby rozpoznać powody oporu społecznego u niektórych grup społecznych i wtedy interweniować z poziomu samorządu.

Eksperci zalecają, aby tworzyć warunki dla inicjatyw oddolnych, aby działania pro-środowiskowe mogły wpływać od mieszkańców i od lokalnego biznesu, a nie tylko wynikać z regulacji niejako narzuconych z góry (np. z poziomu prawodawstwa krajowego czy unijnego).

- *„Na razie mamy taką sytuację, gdzie prawo, te nowe regulacje, i słusznie usiłują nam rzucić pewne rozwiązania. I na tym etapie to jest bardzo w porządku. Natomiast trzeba zakończyć ten proces poprzez wytworzenie mechanizmu, żeby ten ruch w kierunku poszanowania środowiska i energii był oddolny”.*
- *„Pan mówił tutaj o sąsiedzie, który nadal pali tym kopciuchem i nadal nie korzysta z tych programów (...) przykład w Szkocji, kiedy właśnie z tych programów takich energetycznych nie chciano korzystać. I okazało się, że problemem jest to, że ludzie nie chcą wpuszczać ludzi na swój strych do tych starych domów, bo ten*

strych jest niewysprzątany. Więc jakby ta edukacja, w drugą stronę też, słuchanie, jaki jest problem drugiej strony”.

C. Dbalność o innowacje technologiczne

Istnieje ryzyko, że niskie kompetencje techniczne w regionie utrudnią wdrażanie nowoczesnych technologii, takich jak OZE czy automatyzacja przemysłu. Brak wykwalifikowanej kadry może prowadzić do tzw. „długu technologicznego”. Eksperci podkreślają, że przedsiębiorstwa potrzebują środków finansowych na inwestycje w nowe technologie, aby utrzymać i zwiększać konkurencyjność swoich firm, a dzięki temu podnosić potencjał gospodarki w całym regionie.

- *„Jeżeli za te rozwiązania wysokotechniczne, technologiczne, będą się brali ludzie z niskimi kompetencjami, powstanie nam dług technologiczny.”*
- *„Jako kraj jesteśmy mało technologicznie rozwinięci, mało innowacyjni”.*
- *„Mówimy o ograniczeniu kosztów. Ale przedsiębiorstwo musi zarabiać, musi mieć nowe kontrakty. Gdy nie będziemy w nowe technologie inwestować pieniędzy, no to niestety świat nam odjedzie”.*

D. Pomoc w formalnościach oraz kontrola beneficjentów

Eksperci podkreślają, że wymagania formalne są bardzo wysokie względem podmiotów, które mają pozyskać jakąkolwiek dotację. Z jednej strony wynika to z generalnej zasady kontrolowania każdej złotówki z publicznych pieniędzy – czy na pewno jest wydatkowana zgodnie z przepisami. Z drugiej jednak strony, takie nadmiarowe wymogi biurokratyczne wynikają ze stosunkowo niskiego zaufania polskiego społeczeństwa do instytucji i vice versa: uczciwy obywatel jest karany za najmniejszy błąd w dokumentacji, a jednocześnie inne nieuczciwe osoby oszukują system i wyłudniają dofinansowania. Jest to sytuacja bardzo trudna do wyważenia, ale usprawnienia w tej kwestii są niezbędne, aby jednocześnie przyciągnąć beneficjentów do programów dotacyjnych i jednocześnie zapobiegać oszustwom.

Eksperci zgadzają się, że należy wytworzyć mechanizmy pomocy mieszkańcom w procedowaniu wniosków, a samorządy powinny wziąć na siebie zadanie koordynacji takich procedur.

- „Ja akurat rozliczałam taki duży projekt właśnie z Urzędu Marszałkowskiego dla powiatu żywieckiego. Około 400 gospodarstw domowych zostało objęte tym projektem. (...) Żeby policzyć te wskaźniki. Później te osoby musiały spełnić szereg wymogów, podpisać szereg oświadczeń. (...) Naprawdę ja sobie mogę wyobrazić, że dla osób, które mają takie bardziej konserwatywne nastawienie do życia, nie lubią zmian, nie lubią innowacji - wejście w taki proces, to jest gehenna”.
- „Czy to samorządy same z siebie rozbudowują taką całą papierologię stosowaną? Czy to są wytyczne ministerialne, europejskie? Czy nie można by tego zrobić prościej, online, szybciej i ufać obywatelowi, mieszkańcowi?”
- „Ufaj, ale mocno sprawdzaj, z tego względu, że na cztery kontrole, gdzie beneficjent mówi, okej, zamontowałem pompę ciepła, nie mam żadnych innych źródeł nieefektywnych ciepła w środku, wchodzimy i tutaj mamy na przykład kocioł węglowy trzeciej klasy”.

5.4 Katalog obszarów i celów transformacji

Wcześniejsze moduły badawcze pozwoliły określić kluczowe wyzwania w procesie transformacji.

1. Wyzwania w obszarze: Obniżenie emisyjności energochłonnego przemysłu

Jest to jedno z najważniejszych wyzwań. Eksperci wskazali, że wyzwanie to jest kluczowe i ważne nie tylko w regionie, ale w całej Polsce, ponieważ jest „*elementarnym składnikiem oraz jednocześnie efektem transformacji*”. Eksperci podkreślają, że aby skutecznie zrealizować to wyzwanie, należy prowadzić akcje informacyjne i podnosić świadomość oraz budować poparcie wszystkich interesariuszy.

2. Wyzwania w obszarze: Dekarbonizacja gospodarki regionu

Wyzwanie zostało określone jako zdecydowanie priorytetowe. Zdaniem ekspertów to właśnie dekarbonizacja jest istotą transformacji. Dopóki nie uda się faktycznie odejść od węgla – transformacja energetyczna „*będzie fikcją*”. Skuteczna dekarbonizacja gospodarki zależy od decyzji politycznych, od stworzenia alternatyw czyli energetyki jądrowej i wodorowej oraz magazynów energii. Stworzenie alternatywnych do węgla źródeł energii eksperci uznali za najistotniejsze działanie w tym obszarze.

3. Wyzwania w obszarze: Gospodarowanie odpadami

Wyzwanie to zostało uznane za kluczowe i jednocześnie wymagające intensyfikacji nakładów i działań. Wskazano, że obecny poziom segregacji odpadów jest zdecydowanie niewystarczający. Obszar ten wymaga szczególnej pracy nad świadomością – zarówno wśród mieszkańców jak i wśród decydentów, którzy tworzą rozwiązania (np. samorządowcy).

4. Wyzwania w obszarze: Zrównoważony transport

Także obszar transportu został uznany za kluczowy przez ekspertów. Wskazano, że do prawidłowego przebiegu działań konieczne są właściwe decyzje polityczne we współpracy z podmiotami z branży transportowej. Obszar ten wymaga pracy nad świadomością mieszkańców, ale także znaczących zachęt finansowych. Priorytetowo należy się zająć tymi elementami transportu, które są najbardziej emisyjne.

5. Wyzwania w obszarze: Poprawa jakości powietrza

W przypadku w/w obszaru, eksperci uznali, że kluczowa jest praca nad poziomem świadomości społeczeństwa. Poprawa jakości powietrza dotyczy zarówno indywidualnych mieszkańców województwa jak i instytucji, przedsiębiorstw. Musi zatem wiązać się z wysokim poziomem dofinansowań dla różnych grup interesariuszy.

6. Wyzwania w obszarze: Poprawa jakości wód

Na temat jakości wód eksperci mieli mniej do powiedzenia. Uznali obszar za ważny, jednak większość z nich nie specjalizuje się w tej tematyce. Można wnioskować, że nie jest to obszar priorytetowy dla każdej grupy społecznej, ale wciąż bardzo istotny lokalnie, tam gdzie znajdują się zbiorniki wodne, kanały, rzeki itp. Zdaniem ekspertów należy zwiększyć liczbę oczyszczalni ścieków.

7. Wyzwania w obszarze: Różnorodność biologiczna

Obszar różnorodności biologicznej został uznany za bardzo ważny, ponieważ wiąże się jakością środowiska przyrodniczego, które z kolei ma wpływ na wszystkich mieszkańców regionu. Eksperci wskazali, że priorytetem powinno być przeciwdziałanie „betonozie”, czyli zwiększanie powierzchni terenów zielonych w miastach. Kolejny raz wskazano, że do katalogu działań należy włączyć zwiększanie świadomości „zarówno władz jak i obywateli”.

8. Wyzwania w obszarze: Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE)

Jest to zdecydowanie kluczowy obszar, jako że OZE mogą być realną alternatywą dla energii z węgla, co jest podstawowym wymogiem transformacji energetycznej. Eksperti wskazali, że istnieje potrzeba „odbiurokratyzowania” działań związanych z instalacjami OZE dla prosumentów.

9. Wyzwania w obszarze: Efektywność i bezpieczeństwo energetyczne

Bezpieczeństwo jest także obszarem kluczowym, ponieważ dotyczy całego społeczeństwa regionu oraz kraju. Bezpieczeństwo jest przez ekspertów odnoszone do energetyki rozproszonej oraz instalacji OZE. Takie instalacje chronią przed uzależnieniem odbiorców od zagranicznych dostawców. Aby rozwinąć ten obszar konieczne są dotacje na OZE oraz magazyny energii.

10. Wyzwania w obszarze: Efektywny energetycznie sektor budowlany

Sektor budowlany to kolejny bardzo ważny obszar w kontekście transformacji energetycznej. Najistotniejsze działania w tym obszarze to termomodernizacje oraz instalacje ogrzewania w budynkach. Aby osiągnąć pożądaną zmianę należy zdaniem ekspertów zwiększyć nakłady finansowe, ale też podnosić świadomość mieszkańców. Ze względu na skalę tego wyzwania, wskazane są programy krajowe – przykładem jest program „Czyste Powietrze”.

11. Wyzwania w obszarze: Transformacja społeczna

Wielu ekspertów wskazało, że obszar transformacji społecznej jest „*absolutnie kluczowy*” z punktu widzenia powodzenia transformacji energetycznej w regionie. Eksperti silnie rekomendują zwiększenie działań informacyjnych i zaangażowanie całego społeczeństwa obywatelskiego. Aby budować poparcie dla transformacji konieczne są działania informacyjne i edukacyjne. Jak podkreślono:

- *„Każde działanie jest istotne, ale budowanie świadomości akceptacji jest najważniejsze (...) Transformacja zawsze ma charakter eksperymentu społecznego”.*

12. Wyzwania w obszarze: Stabilny system zarządzania regionalnego

W odniesieniu do stabilnego systemu zarządzania regionem, także wskazano, że jest to zagadnienie kluczowe. Jedynie stabilna strategia działań władz regionu pozwoli na prawidłowe zarządzanie procesem transformacji.

Podsumowując, eksperci uznali, że każdy z wyżej wymienionych celów / obszarów jest ważny i powinny one być realizowane jednocześnie. Nie ma możliwości, by któryś z celów został pominięty lub odłożony na późniejszy etap transformacji. Istnieją powiązania między każdym z wymienionych obszarów – każdy z nich zazębia się z pozostałymi, np. dekarbonizacja jest ściśle powiązana z obniżeniem emisyjności energochłonnego przemysłu, zrównoważony transport także powoduje zmniejszenie emisyjności (np. autobusy o napędzie wodorowym).

- *„To jest system naczyń połączonych”.*

Zdaniem ekspertów poszczególne powiaty, gminy będą miały nieco inaczej ustawione priorytety w działaniach na rzecz transformacji, gdyż to wynika z potrzeb konkretnej społeczności i uwarunkowań w konkretnej lokalizacji. Istotne są oczywiście uwarunkowania prawne i zarządcze, a także polityczne, od których zależy prawidłowa realizacja każdego z celów.

W opinii ekspertów należy stworzyć model, który będzie integrował działania ze wszystkich 12 w/w obszarów i będzie tworzył odpowiednie sekwencje działań dla każdego z aktorów biorącego udział w transformacji (samorządy, sektor biznesu).

- *„Dekarbonizacja i transformacja społeczna, to są w moim zdaniu równoległe rzeczy. I do tego jeszcze dochodzą kwestie prawne i niestety polityczne. Bo to gdzieś tam u góry będą decydować, będą przepisy, które nam nakazują coś tam zrobić, albo czegoś nie pozwalają zrobić”.*
- *„Emisyjność, moim zdaniem, zawiera w sobie zjawisko dekarbonizacji”.*
- *„Ja bym to porównał do talii kart. W każdej wspólnocie te karty będą inaczej przetasowane, ale chodzi o to, że one były wszystkie. Bo w niektórych wspólnotach coś będzie z tym priorytetem, w innych nie”.*
- *„One są wszystkie tak samo ważne. Tu nie masz żadnej gradacji. Wszystko ma być równoległe osiągane na wszystkich frontach”.*

Z drugiej strony ograniczenia budżetowe sprawiają, że nie ma szans na jednoczesną realizację zadań związanych z każdym z obszarów. Wskazywano, że faktyczne decyzje o wydatkach niestety są związane z różnymi grupami interesu, nie są to decyzje w pełni transparentne i oparte jedynie na czynniku korzyści dla regionu.

- „Na koniec dnia musimy popatrzeć, jaki jest realny budżet, ile można wydać na inwestycje czy różne inne działania. I nie da się tych celów realizować równolegle w takim samym stopniu”.
- „I jeżeli się podejmuje decyzję o pewnych projektach inwestycyjnych, (...) wszystko przechodzi przez Komisję, przechodzi przez Radę, niektórzy mają swoje interesy, reprezentują różne okręgi i ta kwestia, no niestety, też ma bardzo duży wpływ na to, co tak naprawdę jest realizowane”.

A. Priorytetowe wyzwania ujęte w dotychczasowym katalogu

Za jeden z najbardziej priorytetowych kierunków działań, eksperci uznali **dekarbonizację gospodarki** województwa śląskiego. Redukcja emisji gazów cieplarnianych i przejście na gospodarkę niskoemisyjną, to jedno z największych wyzwań technologicznych i społecznych. Wskazano, że dekarbonizacja wiąże się z całym pakietem działań i de facto będzie wpływała na wszystkie pozostałe obszary i cele działań na rzecz transformacji energetycznej. Dekarbonizacja jest punktem startowym działań, za którym potoczą się powiązane działania w innych obszarach.

- „Jeżeli wyjdziemy z dekarbonizacji i ją poruszymy, to wchodzimy w te wszystkie pozostałe obszary. Dekarbonizacja jest determinantą zmiany jakości powietrza, problematyki społecznej, jest związana z miejscami pracy i migracjami.”
- „Moim zdaniem priorytetem powinna być dekarbonizacja gospodarki, później rozwój OZE, poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisyjności energochłonnego przemysłu”.
- „Punktem odniesienia jest, moim zdaniem, dekarbonizacja jako cel sam w sobie, który następnie będzie poruszał pozostałe przestrzenie i obszary i zgodnie z wynikiem tej dekarbonizacji będą następowały dalsze zmiany”.
- „Mamy dekarbonizację jako cel, który ciągnie za sobą wyzwania”.

Priorytetem powinno być także **obniżenie emisyjności energochłonnego przemysłu**. Oznacza to stworzenie nowego profilu gospodarki regionu, nakierowanego na nowe źródła energii i nowe branże przemysłu. Kluczowym celem

całokształtu działań powinno być dążenie do zero-emisyjnej gospodarki. Dążenie to wymaga jednoczesnych zmian w bardzo wielu obszarach, szczególnie w biznesie.

- *„Wymaga przede wszystkim zmian w strukturze energii, w strukturze zatrudnienia, w strukturze specjalizacji zawodowych, gospodarczych, przedsiębiorców. Nie da się robić takich biznesów, tak samo jak się robiło pięć, dziesięć lat temu”.*

Zdaniem ekspertów region powinien postawić na obniżenie emisji gazów ciepłarniach we wszystkich możliwych obszarach – nie tylko w przemyśle. Cele związane z obniżaniem emisji są ujęte w poszczególnych celach na w/w liście 12 obszarów wyzwań. Z ograniczeniem emisji w sposób oczywisty wiąże się obszar **zrównoważonego transportu**, a także obszar **efektywny energetycznie sektor budowlany**. Podkreślono, że zarówno budownictwo jak i transport są gałęziami trudnymi do szybkiej modernizacji ze względu na liczbę budynków i pojazdów podlegających procesowi zmian.

- *„Transport i budownictwo to procesy, które będą trwały na pewno przez najbliższe dekady.”*
- *„Ilość tych ładowarek to jest to jest podstawa. (...) Wprowadzenie samochodów elektrycznych to jest długa droga, natomiast jeżeli chcemy żeby tych samochodów było coraz więcej to jednak podstawą jest możliwość ładowania tych samochodów i szybkich ładowarek. Bo nikt nie chce czekać 2-3 godziny”.*
- *„A transport, żeby tu się w transporcie coś radykalnego albo istotnego wydarzyło, to trzeba wdrożyć albo na dużą skalę samochody elektryczne, albo z napędem wodorowym. I to jest proces, który będzie trwał na pewno przez najbliższe dekady i stopniowo będziemy to zmieniać”.*
- *„Najślabiej realizuje się niska emisja i transport. To są procesy, które są bardzo trudne. Niska emisja się wiąże z tym, że substancja mieszkaniowa, która nie jest podłączona do systemu, po prostu ogrzewa się tak, jak się ogrzewa. Dalej ten węgiel, że tak powiem, jest używany i dalej te piece są hajcowane”.*

Z punktu widzenia celów transformacji energetycznej szczególnie istotnym celem jest także obszar **Gospodarowanie odpadami**. Jest ona koordynowana przez samorządy we współpracy z instytucjami krajowymi odpowiedzialnymi za środowisko (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska). Zdaniem ekspertów jest to obszar, w którym szczególną rolę mają samorządy lokalne (urzędy gmin).

- *„Dla nas jako mieszkańców, gmina organizuje odbiór wszystkich śmieci, nieczystości, zaczynając od kanalizacji po odpady z gospodarstw domowych. (...) gmina zarządza miejscami, gdzie są odpady przemysłowe. (...) Jest bardzo wiele*

miejsz w przepisach, gdzie gmina jest kluczowa, po prostu w gospodarowaniu odpadów”.

Wskazano także, że ważnym obszarem jest **Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE)**. Przy czym wśród ekspertów znalazł się przedsiębiorca, który zajmuje się instalacjami OZE. Podkreślił, że pilną potrzebą tej branży jest poprawa kontaktów z samorządowcami w zakresie rozliczania dotacji i załatwiania formalności.

- *„Przepisy są barierą; skomplikowane wymogi i efekt mrozący przy żądaniach zwrotu dotacji z nieistotnych logicznie powodów. (...) Mniej biurokracji i zemsty urzędniczej za drobne błędy przy projektowaniu lub wykonywaniu OZE”.*

Eksperci potwierdzili prawidłowy dobór sekcji PKD najbardziej dotkniętych procesem transformacji energetycznej.

- Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- Sekcja E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Sekcja F – Budownictwo
- Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa

B. Kierunki działań, które należy rozbudować w katalogu

Według badanych ekspertów zdecydowanie warto rozbudować obszar transformacji społecznej i działań skierowanych do szerokiej społeczności regionu. Mieszkańcy potrzebują wiarygodnych źródeł informacji na temat transformacji energetycznej. Potrzebują też wsparcia, aby odnaleźć się w nowej rzeczywistości, zrozumieć powody i cele zmian i następnie móc się zaangażować.

- *„Pierwszym wyzwaniem jest mimo wszystko zmiana przekonania społecznego”.*
- *„Bo najważniejszym elementem zarządzania zmianą jest akceptacja zmiany”.*

Brakuje działań edukacyjnych, które pokażą mieszkańcom całościową wizję procesu transformacji, jak dokładnie będzie ten proces przebiegał, jakie będą prawne

wymagania i jakie dokładnie będą instrumenty wsparcia. Eksperti zgadzają się, że konieczna jest przemyślana polityka komunikacyjna władz województwa, aby uspokoić obawy, pokazać, że samorząd wie co robi, kontroluje sytuację oraz dać mieszkańcom podstawy do spokojnego planowania swoich karier i życiorysów.

- *„Mieszkańcy tych terenów jednoznacznie są świadomi, że cel, jakim jest Europejski Zielony Ład, jest nieodwoływalny. I oni się z tym absolutnie zgadzają. Natomiast problem polega na tym, że kiedy chcą wejść w obszar realizacji, są we mgle. I to skutkuje tym oporem. Czyli dobra, my się zgadzamy, natomiast my nie wiemy, jak to będzie przebiegało, my nie wiemy, co nas spotka, my nie wiemy kim będziemy, ile zyskamy i ile stracimy”.*

Eksperti podkreślili, że to właśnie transformacja społeczna jest jedną z najtrudniejszych kwestii. Dotarcie do tak wielu różnych grup społecznych i przekonanie ich o słuszności kierunków transformacji – to bardzo poważne wyzwanie stojące przed samorządem.

- *„Społeczna transformacja jest i najtrudniejsza, i najważniejsza. Bez akceptacji społecznej, nie będziemy w stanie żadnego dalszego ruchu zrobić. I to było widać, jak wprowadzono przepisy, które mówiły o tym, że ma być nakrętka przywiązana do butelki. I wszyscy to na siłę odrywają i twierdzą, że dla tych, co to wymyśli, jest osobne miejsce w piekle. I póki nie będzie zrozumienia tego, po co to jest, to będzie na to oddolny opór”.*

Wskazano, że aby przyciągnąć lub zatrzymać wartościowe kadry w regionie należy wciąż rozwijać i poprawiać jakość usług społecznych np. dostęp do dobrej jakości internetu, do miejsc pracy, dostęp do zieleni i czystego powietrza, dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci, seniorów itp. Usługi publiczne stanowią kluczowy czynnik wpływający na jakość życia.

- *„Dlaczego Polska nie jest atrakcyjnym miejscem na przykład do mieszkania? Ponieważ poza centrum Warszawy, w którym internet, światłowód jest 8G, to w biurze u mnie jest 80 megabitów i nie ma szansy na światłowód, a to nie jest koniec świata. Bez tego Śląsk nie będzie atrakcyjny”.*
- *„Bez wysokiej jakości miejsc pracy i tego, że będzie można wyjść do miejsca, w którym się odpocznie, czyli do lasu, który nie będzie zaśmiecony, zabudowany, w którym będzie zachowana wielokrotność, bez tego wszystkiego nie uda się to”.*

6.1 Rola samorządu w procesie transformacji energetycznej województwa śląskiego

A. Koordynacja działań i inwestycji, szeroka współpraca

Samorządy odgrywają kluczową rolę w procesie transformacji energetycznej województwa śląskiego, a ich działania muszą obejmować różnorodne obszary i wyzwania wynikające z tej transformacji. Przede wszystkim samorządy powinny pełnić funkcję koordynatora lokalnych działań, integrując różne grupy interesariuszy, w tym mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe. Ich zadaniem jest tworzenie przyjaznego klimatu inwestycyjnego, który pozwoli na rozwój nowoczesnych technologii energetycznych, takich jak instalacje OZE, systemy magazynowania energii czy infrastruktura elektromobilności. W tym kontekście istotne jest przygotowywanie odpowiednich terenów inwestycyjnych, w tym ich dozbrajanie w niezbędną infrastrukturę techniczną, oraz wspieranie innowacyjnych projektów w sektorze energetycznym. Samorządy powinny dbać o odpowiedni dobór inwestycji, aby reprezentowane były różne nowe obiecujące branże przemysłu.

- *„Samorządy też stymulują pewien klimat inwestycyjny. I to jest, jeżeli mówimy o transformacji w takim horyzoncie kilkunastoletnim, także no to tutaj trzeba myśleć o ściąganiu nowych inwestycji. I to jest rolą samorządów i żeby nie następowało, zastępowanie jednej monokultury, monokultury górniczej, inną monokulturą, na przykład monokulturą motoryzacyjną, która szczególnie jest narażona na te wahania koniunkturalne, jak teraz to widzimy”.*
- *„Samorząd to jest przede wszystkim rola ściągania inwestycji. To jest przygotowywanie terenu i obszaru pod inwestycje. To jest przygotowywanie kredytów kwalifikowanych pod inwestycje, czyli moja pani Prezydent Budka mówi, że ona nie tworzy miejsc pracy, ale robi wszystko, aby te miejsca powstawały”.*

Odpowiednia obsługa obiecujących inwestorów jest kwestią kluczową zdaniem części ekspertów. Przykładem jest współpraca Strefy KSSE z gminami i inwestorami. Dzięki elastyczności samorządowców udało się znacząco przyspieszyć formalności, co odpowiada na istotne potrzeby sektora biznesu (czas to pieniądz).

- *„Mamy takiego inwestora, który wiemy, że będzie realizował inwestycje właśnie taką, która się wpisuje czy w zielony ład, czy generalnie będzie tworzyć naprawdę*

wysokiej jakości zakład pracy i pod względem technologicznym, i pod względem środowiskowym, i pod względem jakości miejsc pracy, to naprawdę samorząd może bardzo dużo, żeby wesprzeć takiego przedsiębiorcę w realizacji jego inwestycji. (...) kwestia pozwolenia na budowę była przez jedną z gmin wydana w przeciągu tygodnia od złożenia dokumentów”.

Ekspert wskazuje, że o ile władze centralne określają ramy budżetowe, legislacyjne, podatkowe itd., o tyle na poziomie regionu jednym z najważniejszych zadań samorządu regionalnego jest dobre planowanie strategiczne (dotyczące całego regionu oraz w szczególności gmin górniczych), a następnie właściwa koordynacja działań na poziomie gmin. Władze województwa powinny silnie koncentrować się na współpracy z ponadlokalnymi instytucjami, z organizacjami przedsiębiorców, organizacjami związków zawodowych, organizacjami, które reprezentują uczelnie, szpitale i inne sektory.

- *„Trzeba zapewnić właściwą koordynację, żeby te gminy wypełniły swoje funkcje dla wszystkich mieszkańców, żeby pracownik mógł dojechać do sąsiedniej gminy, tutaj jest rola tego samorządu regionalnego”.*
- *„Uczelnie kształcą nie tylko mieszkańców Katowic, mimo że są tu zlokalizowane, ale kształcą mieszkańców z całego województwa. To samo szpitale. Musimy mieć takie troszeczkę ponadlokalne ciała przedstawicielskie, reprezentacje obywateli i to samorząd wojewódzki ma ten ciężar, żeby prowadzić jakiś tutaj dialog z tymi różnymi grupami interesów”.*
- *„Za wszystko, co się wydarza w tym obszarze [odpady], odpowiada za to lokalny samorząd, natomiast regionalny i centralny nadzoruje i rozlicza”.*

Jak podkreślili eksperci region posiada bardzo wartościowe zasoby, np. potencjał uczelni wyższych, które już są zaangażowane we współpracę.

- *„My w naszym województwie mamy nieprawdopodobny kapitał w tym względzie, bo przecież tych uczelni jest mnóstwo i to są uczelnie naprawdę na poziomie. (...) mamy politechnikę, mamy Uniwersytet Medyczny, Ekonomiczny, nasz Uniwersytet Śląski, który reprezentuje i tutaj jakby współpraca wszystkich uczelni i uczelni z różnymi środowiskami, czy też samorządem, czy to właśnie z gospodarką, ona się dzieje”.*

Współpraca jest terminem określającym bardzo wiele z zadań samorządów. Ekspert dyskutował między innymi o współpracy samorządów z instytucjami z różnych poziomów. Rolą samorządu regionalnego jest współpraca w zakresie zarządzania strukturami ponadlokalnymi, metropolitalnymi (Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia).

Eksperci zauważają zarówno sukcesy, jak i kwestie wymagające usprawnienia w zakresie organizacji transportu publicznego metropolii, oraz generalnie w regionie.

- *„Poza transportem metropolitalnym są na przykład Koleje Śląskie, które ja uważam, że bardzo dużo robią dla transportu publicznego, na przykład w południowej części województwa, bo wiercie mi, że cała trasa od Zwardonia przez Żywiec, przez Bielsko-Białą, Czechowice, to wszystko są ludzie podróżujący w dużym stopniu właśnie Kolejami Śląskimi”.*
- *„To, że samorządy kupują tabor wodorowy, gazowy, elektryczny i tak dalej, no super, ale czy na odcinku, z Osiedla Tysiąclecia do śródmieścia Katowic, uważam, że jakość tego transportu jest gorsza na przestrzeni tych ostatnich lat, pomimo szeregu inwestycji, które miasto robi. (...) Ktoś zdecydował o tym, że linia tramwajowa dla dużego osiedla kończy się w środku osiedla”.*

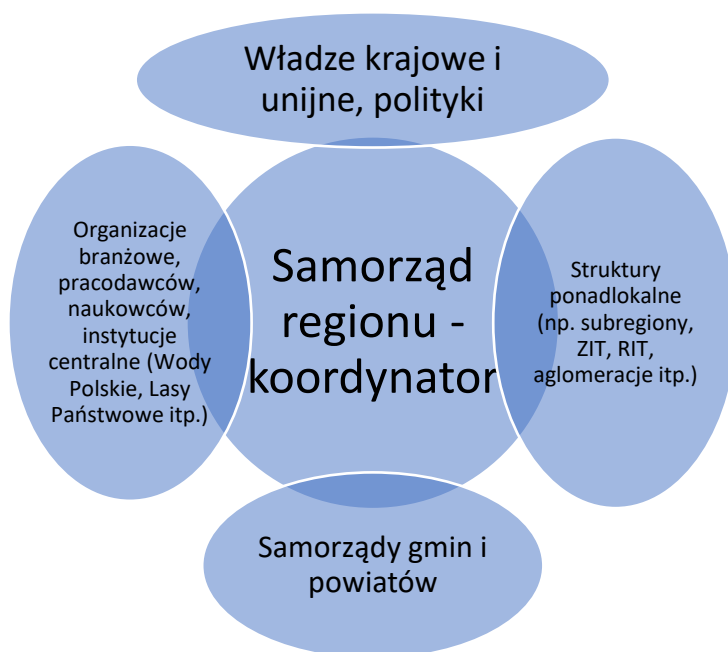
Władze regionu mają za zadanie współpracować z instytucjami z poziomu władz krajowych. Na styku odpowiedzialności organów centralnych i samorządów może dochodzić do nieprawidłowości. Przykładem jest zanieczyszczenie Kanału Gliwickiego.

- *„Stan czystości wody w Kanale Gliwickim, która notorycznie jest zanieczyszczana nie tylko przez kopalnie, zgadzam się, ale przy bardzo biernej postawie miasta (...) Po prostu miasto nie chce kierować wody do oczyszczalni, która jest bardzo droga. Dużo tańsze jest okręcenie zrzutu do Kanału Gliwickiego”.*
- *„Najpierw trzeba ustalić, w jakim procencie samorządy odpowiadają za wody. Wody są dzisiaj w Polsce tematem scentralizowanym. Miasto Gliwice ma w kanale 5% udziału, a 95% to są Polskie Wody¹”.*

---

¹ Państwowe Gospodarstwo Wodne WODY POLSKIE

Rysunek 1. Wielość kierunków, w których jednocześnie zachodzi współpraca władz regionalnych

B. Edukacja, wsparcie i angażowanie mieszkańców

Jednym z najważniejszych wyzwań jest edukacja mieszkańców oraz wsparcie w korzystaniu z dostępnych programów finansowych, takich jak „Czyste Powietrze” czy inne inicjatywy wspierające transformację energetyczną. Samorządy powinny aktywnie ułatwiać mieszkańcom dostęp do informacji o dostępnych instrumentach wsparcia, pomagać w wypełnianiu skomplikowanych wniosków oraz dbać o transparentność i prostotę procedur aplikacyjnych. Jednocześnie powinny być pośrednikami między mieszkańcami a instytucjami finansującymi, pełniąc rolę neutralnego doradcy, który wskazuje optymalne rozwiązania technologiczne i minimalizuje ryzyko dezinformacji, szczególnie w przypadku osób starszych. Ekspertiści podkreślili ważność edukacji osób dorosłych oraz seniorów.

- „Idea właśnie tego niezależnego doradcy energetycznego w gminie to powinna być osoba neutralna, która wie, które rozwiązania będą optymalne, i nie ma żadnego w tym biznesu czy koneksji z firmami. Więc wydaje mi się, że to jest trochę rola łagodzenia tego takiego agresywnego rynku”.
- „Jeżeli mówimy o tych aspektach związanych na przykład z OZE, zakładając tą fotowoltaikę, to nie tylko sama informacja o tym, że jest konkurs i że od następnego miesiąca ma składać wnioski. Ale być może jest kwestia jakiegoś aspektu związanego też z jakąś promocją, edukacją, wsparciem w zakresie

przygotowywania tych wniosków, co dla wielu ludzi nie jest wcale takie proste, bo te wnioski są dość skomplikowane”.

- *„Zapominamy o edukowaniu dorosłych, którzy mają już pewne wyrobione własne doświadczenia, nie byli edukowani. Albo osoby gdzieś tam starsze, które też już z tego procesu edukacyjnego wyszły i jeżeli nie uświadomimy pewnej rzeczy, no to będą realizować to tak, jak się sami nauczyli albo sami domyślili”.*

Włączenie społeczności lokalnych w procesy decyzyjne poprzez angażowanie mieszkańców może znacząco zwiększyć skuteczność transformacji. Samorząd ma wyjątkowo ważną rolę do odegrania w kwestii organizowania mieszkańców i wsłuchiwania się w ich głos.

- *„Jeżeli my będziemy umieli włączać to społeczeństwo i to społeczeństwo będzie partycypować świadomie w tej transformacji to ma to sens. I jeżeli my tego nie zrobimy, to będziemy mieli grupy roszczeniowe i opór społeczny”.*
- *„Jeżeli będziemy mieć wspólne przepisy, jeżeli ludziom będzie wspólnie zależało na tym, co robić, (...) to samorządy uważam, że mają dużą możliwość żeby angażować społeczność w różne inicjatywy edukacyjne, tworzyć konsorcja”.*
- *„Społeczeństwo musi mieć świadomość tego, tego celu, że województwo, przedsiębiorcy muszą systematyczne działania podejmować na rzecz obniżenia tej emisji, poprawy efektywności energetycznej w budynkach, w transporcie. Musi być pełna świadomość ludzi tego, że te działania są konieczne”.*

Bardzo ważną kwestią są autentyczne konsultacje społeczne, którym przyświeca chęć rzeczywistego uwzględnienia głosu mieszkańców.

- *„Strategiczne działania na poziomie samorządu z ustawy wymagają konsultacji społecznych. I bez tych konsultacji społecznych nie mogą się wdrożyć w życie. To jest obowiązek. Tylko teraz jest pytanie o to, jaka jest jakość tych konsultacji”.*

C. Zarządzanie lokalnymi zasobami i kierunkami inwestycji

Samorządy muszą także efektywnie zarządzać lokalnymi zasobami, w tym gospodarką odpadami, wodami oraz emisjami z sektora transportu. Kluczowe jest tworzenie i egzekwowanie stref niskoemisyjnych (strefy czystego transportu, strefy płatnego parkowania), promowanie transportu publicznego opartego na alternatywnych źródłach energii oraz inwestowanie w infrastrukturę stacji ładowania pojazdów elektrycznych. Ważnym aspektem jest również planowanie przestrzenne, które powinno być spójne z celami transformacji – na przykład ograniczanie budowy

nowych budynków na terenach nieobsługiwanych przez systemy ciepłownicze lub transport publiczny.

- *„Absolutnie takim polem do optymalizacji, są plany zagospodarowania przestrzennego. I jeden z takich świetnych przykładów powiązania tych planów z impaktem w zakresie właśnie czystego powietrza, to jest dla mnie przykład miasta Bielsko-Biała, gdzie tam obligatoryjnie każdy nowy budynek jest przełączany do sieci ciepłowniczej”.*
- *„Miałam okazję w Belgii widzieć, oni korelują te dwa systemy, czyli strategię właśnie zaopatrzenia w ciepło miasta, czy sieci miast, czyli lokalizacja na przykład zakładów przemysłowych jest uzależniona od tego, czy może się podłączyć do tej sieci”.*

Eksperti podkreślili, że samorządy podjęły dotychczas wiele działań na rzecz transformacji i tym samym osiągnęły znaczące sukcesy w redukcji emisji i zanieczyszczeń. Planowane są kolejne działania pro-środowiskowe.

- *„W 2015-2016 roku mieliśmy różne konfrontacje w związku ze złym stanem naszego powietrza i przyjęto uchwałę antysmogową, która określała konkretny proces zmniejszania zanieczyszczeń powietrza smogu. Emisji PM_{2,5}, PM₁₀. I tu mamy, jakby nie było, spore postępy”.*
- *„Planowana jest na przykład zmiana taboru, jeżeli chodzi o ten zasilany wodorem w perspektywie 4-5 lat. Druga kwestia to jest kwestia budowy biogazowni i też zasilania autobusów miejskich gazem. Biogazem”.*

D. Współpraca z sektorem biznesu

Kolejnym istotnym obszarem działania jest współpraca z sektorem prywatnym w formie partnerstw publiczno-prywatnych (PPP). Dzięki nim możliwe jest pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych i realizacja projektów, które w inny sposób byłyby trudne do sfinansowania przez gminy. Warto wskazać, że partnerstwa nawiązywane przez samorząd z sektorem biznesu muszą być tworzone z uwzględnieniem dłuższej perspektywy i w miarę możliwości chronione przez nagłymi zmianami wynikającymi z turbulencji politycznych.

- *„Moja firma nazywa się MOEM Mysłowice. Miejski Operator Energetyczny Mysłowice. I my się wpisujemy w 100% właśnie w te zadania, które są w ustawie (np. OZE). I to jest zadanie samorządu, żeby tego typu podmioty wesprzeć. (...) W Zabrzu była sytuacja taka, żeśmy wyszli z taką inicjatywą (...) Pani prezydent wtedy nas poparła. Powiedziała, dobra, to w takim razie ja wam dam spółkę MOSIN. (...) Stworzyliśmy miejskiego operatora energetycznego w Zabrzu (...) To był rok 2013. Rozwijaliśmy się bardzo fajnie. Natomiast w pewnym momencie przyszły zmiany w*

tym MOSIN, już abstrahuję dlaczego. Przyszła inna pani, i powiedziała, ale taka firma nie jest potrzebna”.

Samorządy muszą działać wielowymiarowo, integrując wysiłki na rzecz rozwoju infrastruktury, edukacji, planowania przestrzennego, współpracy międzysektorowej oraz wsparcia społecznego. Ich sukces w dużej mierze zależy od zdolności do szybkiego reagowania na zmiany, umiejętności współpracy z różnymi interesariuszami oraz efektywnego zarządzania dostępem do zasobów i środków finansowych. Właśnie dzięki takim kompleksowym i skoordynowanym działaniom mogą stać się liderami w procesie sprawiedliwej transformacji energetycznej.

6.2 Wsparcie samorządu regionalnego dla samorządów lokalnych

Eksperci określili zapotrzebowanie na różnorodne rodzaje wsparcia samorządów lokalnych. Pokrywają się one z katalogiem form wsparcia określonych na wcześniejszym etapie projektu.

A. Potrzeba wzmocnienia i doinwestowania samorządów lokalnych (WSPARCIE FINANSOWE)

Aby jak najlepiej wypełniać swoją rolę w obszarze transformacji energetycznej samorządy potrzebują wzmocnienia kadrowego i finansowego. Obecnie jak wskazano szczególnie małe samorządy lokalne borykają się z brakiem pracowników, nadmiarem obowiązków, a także odpływem kadr do lepiej płatnego sektora biznesu.

- *„Samorządy też tracą ekspertów, fachowców. Oni przychodzą do branży komercyjnej, gdzie są lepsze płace, a w samorządach nie ubliżając nikomu, ale naprawdę w wielu sytuacjach widzimy, że są osoby z podstawowymi kompetencjami”.*
- *„W małych gminach człowiek zajmuje się OZE, bioróżnorodnością... Wszystko musi robić sam.”*

Władze regionu powinny także prowadzić działania lobbingowe, aby zabiegać o środki dla regionu z zasobów krajowych, a także z kolejnej perspektywy UE.

- „Lobbować. Poprzez Ministerstwo Rozwoju² w Komisji Europejskiej o nową perspektywę”.

B. Inicjowanie i wspieranie współpracy i dialogu (WSPARCIE DORADCZE I MERYTORYCZNE)

Rolą samorządu regionalnego powinno być inicjowanie wspólnych działań, zawiązywanie kooperacji lub partnerstw między interesariuszami w celu skutecznego rozwiązywania lokalnych problemów.

Wśród ekspertów pojawiły się głosy, że należy wspierać gminy w działaniach na rzecz zaopatrzenia w tańszą energię elektryczną, przy czym za takie działania mogą być odpowiedzialne instytucje metropolitalne.

- „Na przykład zakup energii. To są olbrzymie pieniądze. W budżetach miast to są czasami nawet połowy budżetu. Są takie gminy. Połowa budżetu to jest zaopatrzenie w energię elektryczną. Gminy podchodzą bardzo ostrożnie i bardzo bym powiedział zachowawczo. A na zakupie energii dzisiaj po uwolnieniu rynku, po wprowadzeniu tych regulacji, (...) naprawdę można bardzo wiele zaoszczędzić”.
- „Dzisiaj gminy zaczynają już myśleć o umowach PPA. Nieważne, czy to będzie grupowy zakup, czy inny. Gmina ma olbrzymi potencjał do tego, żeby zoptymalizować te zakupy”.
- „Metropolia właśnie będzie wchodzić w działania związane ze spółdzielniami energetycznymi z gminami”.
- „Samorząd regionalny może (...) na przykład zebrać mieszkańców, lokalnych przedsiębiorców i kanalizacyjną spółkę utworzyć, nie wiem, spółdzielnię energetyczną i wykorzystywać ciepło z odpadów komunalnych, z kanalizacji i dzięki jakiejś tej spółdzielni energetycznej i tej koncepcji pozyskać finansowanie”.

Zdaniem ekspertów obecnie współpraca między Urzędem Marszałkowskim a samorządami gmin i powiatów nie jest silnie rozwinięta. Gminy częściej współpracują przy projektach i przedsięwzięciach w ramach instytucji typu ZIT, RIT Związek Gmin i Powiatów, czy Metropolia. Władze regionu kierują interwencjami tak, żeby dotarły na wyznaczone tereny, np. poprzez działania w obszarach funkcjonalnych. Te powiązania między władzami regionu a władzami lokalnymi należałoby wzmocnić, aby skuteczniej

---

² Za fundusze UE w ramach unijnej polityki spójności odpowiada Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

zarządzać działaniami w gminach. Doradztwo dla władz gmin mogłoby dotyczyć np. optymalizacji wydatków z poszczególnych kategorii budżetu.

- *„Samorząd regionalny jest takim organizatorem całej struktury finansowania działań lokalnych”.*
- *„Obszary funkcjonalne są generalnie po to, żeby właśnie pewne sprawy ustalać na poziomie lokalnym i dzielić się tymi zadaniami, kompetencjami, żeby pracować dla wszystkich”.*
- *„Jest ogromny potencjał właśnie na współpracę związaną z obsługą w ogóle gmin, jakimiś wspólnymi przedsięwzięciami, usługami komunalnymi”.*
- *„Uważam, że te gminy, które znajdują się w aglomeracji powinny dążyć do tego, żeby realizować wspólnie pewne działania. Ponieważ nie będzie stać gmin w przyszłości na to, żeby całodziennie wykonywać właśnie tą selektywną zbiórkę odpadów, edukację. Trzeba to w jakiś sposób optymalizować”.*

Dialog między samorządem regionalnym i lokalnym powinien odbywać się poprzez włączenie władz lokalnych w planowanie mechanizmów i narzędzi, które mają sprzyjać transformacji. Obecnie władze lokalne nie mają bezpośredniego wpływu na alokację funduszy, a posiadają dużo większą wiedzę na temat potrzeb swoich gmin, mieszkańców. Samorządy lokalne mają lokalną wiedzę, ale zdarza się, że problemem są niewystarczające kompetencje pracowników urzędów gmin, a także brak koordynacji między poszczególnymi jednostkami w samorządzie, co może mieć związek z brakami kadrowymi. Dlatego samorządy powinny mieć dostęp do zespołów ekspertów, specjalistów i doradców.

- *„Oni po prostu wielu rzeczy nie wiedzą, to nie ich wina, bo pamiętajmy, oni są wyłaniani przecież ze społeczności tej lokalnej. Ich poziom kompetencji kulturowych, społecznych, międzyludzkich, zarządczych nie jest wysoki. I oni też potrzebują impulsu, potrzebują edukacji, pewnego rodzaju opieki i wsparcia”.*
- *„W różnych urzędach, jednostkach samorządowych, jedna jednostka nie wie, co robi druga jednostka i nie ma tutaj też tej spójności. Jest odsyłanie, więc tamci, to od odpadów, to nie mają pojęcia co z transportem. Ci z transportem nie mają pojęcia co z odpadami”.*

Zdaniem ekspertów istotną kwestią jest konkurowanie samorządów lokalnych między sobą, co może być barierą efektywnej współpracy między lokalnymi JST. Z powodu konkurencji o ograniczone środki, np. fundusze europejskie, część przedsięwzięć kończy się porażką. Aby minimalizować te problemy potrzebny jest neutralny doradca i koordynator działań. Przykładem udanej współpracy jest projekt działalności

doradców energetycznych. Warto dodać, że znaczącym wsparciem dla procesów współpracy są innowacje związane z cyfryzacją. Dzięki oprogramowaniu do komunikacji zdalnej różne instytucje mogą łatwiej i częściej pozostawać w kontakcie.

- *„Zawsze obawialiśmy się wprowadzenia takiego obligatoryjnego kryterium współpracy. Bo samorządy ze sobą jakby naturalnie konkutowały. (...) O środki europejskie, rywalizacja różne ograniczone fundusze. I dlatego w Bielsku na przykład nie udało się. Cały temat spalarni bielskiej, gdzie miasto miało przygotować system dla siebie i dla okolicznych, ponieważ to miasto było realizatorem, nie taki podmiot neutralny w metropolii. Tam zagrały różne interesy, właśnie taka konkurencja”.*
- *„I dobrze, że są takie struktury, które tak jak ZIT uczą takiej kooperacji, to już się zaczęło w programach rozwoju subregionów. Uczą takiej kooperacji, bo co najmniej musimy się dogadać, jakie projekty mamy na liście. I już nie konkurujemy ze sobą, tylko musimy się zastanowić, który projekt dla nas jest priorytetowy i czy możemy się dogadać z gminami wokół”.*
- *„Pracowałem w samorządzie, w Rudzie Śląskiej, tam byłem inicjatorem Związku Metropolitalnego i tam był podpisywany akt założycielski. I właśnie taka była idea stworzenia metropolii. Żeby skupiła te gminy. To się lepiej dużo sprawdza niż takie przywództwo jednej największej gminy. Bo to jest taki trochę rodzaj neutralnego facylitatora”.*

Eksperci podkreślają, że w województwie śląskim są wieloletnie pozytywne przykłady współpracy w ramach regionu, np. władz województwa z subregionami.

- *„Zobaczyliśmy wspólnie, że to się da zrobić, przenieść z poziomu regionalnego na poziom subregionalny te kompetencje, że potrafimy sobie nawzajem zaufać i samorządy lokalne muszą się nauczyć ufać sobie nawzajem, pomimo tego, że są konkurentami i jakby to zaufanie zaprocentowało teraz już w ZIT-ach”.*

7.1 Potrzeby przedsiębiorców

A. Stabilne i przewidywalne planowanie strategiczne (WSPARCIE ZARZĄDCZE)

Ekspertki podkreślają potrzebę opracowania i przedstawienia przedsiębiorcom planu i szczegółowej strategii procesu transformacji w regionie. Podkreślają, że konieczne jest stworzenie przejrzystej mapy działań oraz wyznaczenie celów i efektów transformacji, aby firmy mogły odpowiednio dostosować swoje strategie.

- *„Moim zdaniem wsparcie samorządu dla przedsiębiorców to jest przygotowanie czy zaplanowanie tego procesu transformacji. Zaplanowanie, w sensie pokazać przedsiębiorcom, dokąd ten cały proces zmierza, kiedy tam dojdziemy i jakie będą efekty tego dojścia”.*
- *„Pokazać, ale też zakomunikować ten plan, żeby wszyscy przyjęli w jakiś sposób ustawili się do tej strategii, żeby pokazać, że to nie jest chaos, że to się nie dzieje od przypadku, tylko to jest jakaś metoda za tym wszystkim. Jeśli będzie taka stabilizacja, przewidywalność, no to potem łatwiej będzie przedsiębiorcom ustawić się do oferty finansowej, którą Urząd w tym przypadku Marszałkowski oferuje przedsiębiorcom. Czyli zaplanowanie, ale też wytłumaczenie tej zmiany, która nas czeka”.*
- *„Przedsiębiorcy poruszają się jak po omacku, po tej całej mapie, nie widzą za bardzo tego efektu, który mamy osiągnąć”.*
- *„Na zachodzie jest tak, że ktoś się ma dobry pomysł i on ma konkretny konkurs na to, jak skończy ten etap, to po prostu ma już następny. Jest pewna przewidywalność”.*

B. Edukacja i informowanie o programach wsparcia dla firm (WSPARCIE EDUKACYJNO-INFORMACYJNE)

Przedsiębiorcy potrzebują szerszego informowania i komunikowania o dostępnych możliwościach wsparcia, o projektach i działaniach, które obecnie są realizowane. Ekspertki podkreślają, że promocja i edukacja są obecnie niewystarczające, a mniejsze firmy często nie wiedzą o istnieniu programów pomocowych.

- „Sporo przedsiębiorstw jest tych mniejszych też mocno niedoinformowana na temat możliwości. Myślę, że grono jest takich przedsiębiorców, którzy mimo, że by mogli, mają fajne pomysły, to jednak nie korzystają”.

Eksperti postulują stworzenie regionalnego centrum informacji, które gromadziłoby dane o wszelkim wsparciu i możliwościach finansowania w jednym miejscu, co zwiększyłoby ich dostępność i przejrzystość.

- „Od lat głównie Regionalna Izba Gospodarcza sugerowała utworzenie takiego regionalnego systemu informacji dla przedsiębiorców, które skupiałyby w sobie właśnie różne możliwości finansowania czy korzystania z doradztwa i żeby były w jednym miejscu, żeby to było czytelne, funkcjonalne”.

C. Uproszczenie procedur aplikacyjnych i zwiększenie dostępności funduszy (WSPARCIE DORADCZE I MERYTORYCZNE)

Badani przedsiębiorcy jednomyślnie wskazują na nadmierną biurokrację w systemach dotacyjnych i konieczność korzystania z pomocy firm doradczych (uzależnienie od pomocy firm doradczych). Tego typu doradztwo powinno zostać zaoferowane przez władze województwa – byłaby to jedna z najbardziej skutecznych form pomocy sektorowi biznesu. Eksperti podkreślają także konieczność uproszczenia procedur formalnych, aby więcej firm mogło korzystać z dostępnych funduszy.

- „Brałem udział w wielu grantach i mnie zawsze przerażało. Już na etapie wstępu. Papiery. Papiery i ilość tych papierów, skomplikowane pytania, powtarzalność pewnych kwestii. (...) Dalej, już na wstępie ja muszę przewidzieć wszystkie etapy. Praktycznie aż do samego końca. Ja nie wiem, co będzie na końcu”.
- „Brakuje tu (...) wsparcia, to znaczy takiego, żeby ktoś mógł wesprzeć np. w pisaniu tych wniosków, bo to jest bardzo czasochłonne i pracochłonne i kończy się tym, że my musimy wystąpić np. do zewnętrznych specjalistów, żeby oni napisali wnioszek”.
- „To działa za granicą. ... W Niemczech na przykład przedsiębiorca chce mały grant, idzie do urzędnika, pisze z nim wniosek ten urzędnik, przyznaje mu to i rozlicza”.
- „Te fundusze są skomplikowane dla przedsiębiorców. ... Na wszystkie spotkania informacyjne dotyczące konkursów przychodzą firmy doradcze. Ten przedsiębiorca też jest w pewien sposób uzależniony od firm doradczych”.

Eksperti podkreślają, że wiele programów dotacyjnych jest skierowanych do większych firm, a potrzeby mikro i małych firm nie są wystarczająco obecne. Wskazują

na konieczność dostosowania funduszy do ich możliwości, np. mikro firmy często potrzebują wsparcia w cyfryzacji, w zarządzaniu i planowaniu biznesu.

- *„My mówimy o sztucznej inteligencji, o przemyśle 4.0, a tak naprawdę okazuje się, że takim procesem, który firmy powinny wykonać, to jest po prostu cyfryzacja pewnych procesów. (...) Dla mikrofirmy można byłoby uprościć te schematy, bo nie wiem, jest właściciel, no starsza osoba, która tę firmę zakładała, (...) powinny być upowszechnione takie narzędzia wsparcia przedsiębiorców w tym celu”.*
- *„Są mikroprzedsiębiorstwa, które nie mają hal, na których można położyć fotowoltaikę”.*
- *„Nawet nowoczesne metody zarządzania, to jest coś, co przerasta wiele firm”.*

D. Większe wsparcie finansowe i ulgi podatkowe (WSPARCIE FINANSOWE)

Eksperti wskazują, że wdrożone mechanizmy zaliczkowe zdecydowanie ułatwiły funkcjonowanie przedsiębiorców. Jednak konieczne są dalsze udogodnienia np. wprowadzenie szerszej oferty ulg podatkowych oraz lepszego dostępu do finansowania.

- *„Więc wszelkie ulgi podatkowe, takie systemowe dla tych inwestorów, no to to jest takim powiedziałbym motorem też, który sprzyja tym rokowaniom nowych inwestycji wojewódzkich”.*
- *„Jeżeli ktoś zainwestuje przykładowo milion złotych na danym terenie, jest założmy mikroprzedsiębiorstwem, to dostanie 60% z tej kwoty jako ulga w podatku dochodowym, który konsumuje przez 14 bądź 15 lat. To jest zasadniczy instrument”.*
- *„To jest jeszcze jedna rzecz., która w relacji samorządu województwa i poziomu krajowego jest to luka. Nie ma pieniędzy dla małych i średnich firm pomiędzy 5 milionów a 10 milionów złotych na inwestycje. Nie ma tych pieniędzy. Dlatego tak ważne jest, żeby weszli inwestorzy, weszły jakieś fundusze”.*
- *„Systemy zaliczkowe w pewien sposób upraszczają ten schemat no i pozwalają rozłożyć te siły trochę w ramach projektów. Więc jakby to jest in plus”.*

E. Poprawa jakości postępowań przetargowych (WSPARCIE DORADCZE I MERYTORYCZNE)

Eksperti wskazują, że samorządy powinny zwiększyć dostępność i przejrzystość przetargów. Konieczne jest uproszczenie procedur oraz wzięcie pod uwagę potrzeb sektora przedsiębiorców.

- *„Olbrzymie pole do zagospodarowania jest na przykład w postępowaniach przetargowych, interpretacji prawa zamówień publicznych. Te postępowania czasami są tak, bym powiedział, komplikowane przez gminy, że praktycznie rzecz biorąc ciężko przez nie przejść”.*
- *„Porównując projekty na konkursy na projekty badawczo-rozwojowe na poziomie regionalnym a na poziomie centralnym, centralne są dużo lepsze. (...) bym mógł zrobić całą listę po prostu, co można by uprościć w konkursach w Śląskim Centrum Przedsiębiorczości”.*
- *„Gmina z tego czasu ogłosiła przetarg na wymianę oświetlenia publicznego, prawda? Startowaliśmy, zbudowaliśmy konsorcjum, prawda? (...) Byliśmy bardzo bliscy, że tak powiem, wygrania tego postępowania, (...) Natomiast co gmina zrobiła na końcu? Unieważniła to postępowanie. (...) ponieważ Tauron, który był właścicielem części infrastruktury oświetleniowej, ostatecznie nie zgodził się gminie przekazać tej infrastruktury. (...) I tutaj urzędnicy też moim zdaniem nie stanęli na wysokości zadania, bo ten element trzeba było rozwiązać przed ogłoszeniem”.*

F. Wykorzystanie terenów poprzemysłowych (WSPARCIE INFRASTRUKTURALNE)

Duże obszary po górnictwie czy hutnictwie pozostają niezagospodarowane. Przedsiębiorcy oczekują od samorządów wsparcia w lobbowaniu nowych inwestycji oraz przygotowaniu tych terenów pod działalność gospodarczą.

- *„Mamy takie porzucone tereny. Między innymi górnicze, hutnicze i często po prostu to stoi no i nic się na nich nie dzieje, bo ktoś nie potrafił tych przedsiębiorców, którzy tam kiedyś działali, odpowiednio przygotować, wskazać jakieś źródła finansowania. Czasami tak trochę polobbować za jakimiś nowymi pomysłami”.*

7.2 Katalog form wsparcia – uzupełnienie

Obecnie istniejący katalog form wsparcia został oceniony przez ekspertów pozytywnie. Niemniej, zgodnie z zaleceniami ekspertów jedną z priorytetowych form wsparcia dla przedsiębiorców powinno być informowanie, promocja, a także doradztwo i koordynacja programów pomocowych. Tym samym postuluje się rozszerzenie obecnego katalogu form wsparcia o utworzenie punktów informacyjno-doradczych (np. Regionalne Centrum Informacji), które byłyby odpowiedzialne za komunikację z przedsiębiorcami i praktyczną pomoc w przejściu przez procedury uzyskiwania i rozliczania grantów i dotacji.

- *„Uważam to za wadę, że my skupiamy się wyłącznie na jednym strumieniu finansowym, na jednej możliwości finansowania i tym zarządzamy z poziomem regionalnego, kiedy w całej Europie głównie to są agencje regionalne, które łączą w sobie różne źródła finansowania. To oprócz systemu dotacyjnego do środków europejskich mogą być na przykład fundusze na akceleracje”.*
- *„Kiedyś były cztery jednostki w Polsce, kiedyś to była Agencja Rozwoju Regionalnego i to było skonsolidowane jakoś. Przedsiębiorca (...) trafiał do czterech, pięciu miejsc, a w tej chwili dla funduszy europejskich, dla szpitalnictwa prywatnego (...) znaleźć to w Polsce to jest masakra. To poszło w całkiem innym kierunku niż było zamierzenie”.*

8 Zespoły doradcze przy samorządzie województwa śląskiego

Zespoły doradcze zaprezentowane przez moderatora wywiadu nie były dobrze znane zebranym ekspertom. Pokazuje to fakt, że istnienie takich zespołów nie jest szeroko komunikowane. Wśród obecnie istniejących zespołów doradczych eksperci wymienili Śląską Radę Innowacji oraz Forum Uczelni Wyższych.

- *„W większości, to są te większe organizacje, na poziomie regionalnym. One są miejscem, gdzie lokuja się firmy. (...) też angażują się w projekty, które pozwalają zaangażować przedsiębiorców”.*

Zdaniem ekspertów powoływanie ciał i zespołów doradczych jest słuszną ideą, jednak zdecydowaną wadą organizacyjną są zbyt małe uprawnienia tych zespołów do samodzielnego działania. Jeżeli zespół ma być aktywny i wykazywać się inicjatywą powinien mieć np. inicjatywę uchwałodawczą. Barięą może być to, że samorząd nie ma obowiązku zrealizować postulatów zespołów doradczych. Zagrożeniem jest zatem fasadowość procesu konsultacji np. z gronem ekspertów.

- *„Ciała są reprezentantami w zasadzie różnych środowisk, instytutów, przedsiębiorczości, nauki, osób, etc. Tylko jak mówię, problem polega na tym, że po pierwsze te ciała nie mają tej inicjatywy uchwały uchwałodawczej, więc nie mogą nic”.*
- *„Bo często spotykamy się z sytuacją, kiedy debata ekspercka prowadzi do pewnego wniosku, a potem słyszymy: tak, skorzystałem z tej konsultacji, ale miałem prawo podjąć decyzję według własnego uznania. Koniec”.*
- *„Nikt nie chce w tym uczestniczyć. Jest małe zainteresowanie uczestniczenia w czymś, co jest w zasadzie tylko taką trochę... A to taki smutny wniosek, że takie pozorowane społeczeństwo obywatelskie”.*
- *„Rada programowo-biznesowa. To ciało tak raz na rok spotyka, jeśli się uda. I szczerze mówiąc, ja byłam nawet przez jakiś czas przewodniczącą tej rady, ale poddałam się, bo nie mamy żadnych konkretnych decyzji, które wynikają z tych rozmów”.*

Eksperci zgodzili się, że zespoły doradcze, które mają niewiele możliwości, aby prowadzić własną aktywność i własne inicjatywy, stopniowo tracą motywację do działania, z czasem stają się coraz mniej zaangażowane.

- *„Są takie, które są zupełnie doradczo-opiniujące i są ciała, które mają jakieś kompetencje. Na przykład jest takie ciało jak Komitet Monitorujący każdego funduszu. (...) Ale, ze względu na strukturę, w której i tak przewagę ma czynnik*

samorządowo-rządowy w tych instytucjach, więc ta strona społeczna rzadko kiedy się może przebić tam z własnymi, słusznymi poglądami, więc z czasem spada aktywność”.

- *„Niektóre ciała w ogóle nie mają nawet sprawczości co do własnego funkcjonowania. Same nie mogą zwoływać swoich posiedzeń”.*

Eksperci podkreślają, że ważne jest klarowne określanie celów istnienia takich ciał czy zespołów, aby jak najlepiej wykorzystać ich potencjał. Są takie sytuacje, że poszczególne ciała co do zasady mają służyć wyłącznie opiniowaniu i wtedy taka informacja powinna być od początku komunikowana.

- *„Ja należę do tego Forum Uczelni Wyższych. I powiem szczerze, one się spotkały może trzy razy do tej pory. Cztery maksymalnie. I to polegało na tym, że po prostu przyjechaliśmy do Urzędu Marszałkowskiego, przedstawiono nam najbliższe nabory wniosków, powiedziano nam, jakie będą kryteria wyboru projektu, zapytano, czy są pytania. (...) No i w zasadzie na tym się to skończyło. (...) Nie było tam żadnej dyskusji, jakichś tematów, szukania jakichś możliwości dialogu. Nie, nie służyło to temu”.*
- *„Ja zanalizowałem ciała opiniodawcze doradcze przy ZITach. Wszystkich ZITach w Polsce i ich rola jest opiniodawczo-doradcza, czyli dla zarządu ZITu, albo tam mogą wydawać opinię, mogą doradzać, ale ostateczna decyzja i tak do nich nie należy”.*
- *„Rada Działalności Pożytku Publicznego. To też jest ciało opiniodawczo-doradcze, które dokładnie w ustawie ma zapisy, co ma robić i do czego jest powołana, (...) Tam jest w ogóle 50% organizacji pozarządowych, żeby miały właśnie swój głos w samorządzie. Ale jest typowo ciałem opiniodawczo-doradczym dla Marszałka. I co Marszałek da, to w efekcie ono będzie opiniować”.*

Istotne jest posiadanie zespołu, rady, która na bieżąco monitoruje sytuację lokalnych przedsiębiorców i wspiera samorząd w projektowaniu instrumentów wsparcia. Tego typu zespół pozwala połączyć wiedzę ekspercką z wielu różnych środowisk np. biznesu, nauki, samorządów. Eksperti wskazali, że kontynuowanie pracy tego typu zespołów jest zdecydowanie korzystne.

- *„Tworząc na przykład dokument strategiczny tego Regionalnej Strategii Innowacji, konsultujemy to i rozmawiamy z różnymi środowiskami. Naukowymi, biznesowymi, wsparcia biznesu”.*
- *„Śląska Rada Innowacji była powołana jako forum ekspertów, który mieliśmy co roku pewien budżet przygotowany na to, że każdy z tych ekspertów ma możliwość ... przygotowania ekspertyzy, która będzie użyteczna na poziomie regionalnym. I*

tak się zdarzało, że ci eksperci na przykład pisali o systemie wsparcia przedsiębiorców”.

Innym ważnym celem spotkań z zespołami doradczymi jest możliwość wzmacniania dialogu z różnymi grupami społecznymi. Dzięki temu samorząd może poznać jakie są potrzeby i obawy społeczeństwa i wdrożyć odpowiednie środki zaradcze.

- *„Także tego typu ciała są też potrzebne, bo w ten sposób rozładowujemy też tą potrzebę tej rozmowy, że nie trzeba od razu iść i protestować, tylko można usiąść i konstruktywnie o czymś porozmawiać, wysłuchać opinii wielu stron”.*

Podsumowując, eksperci poparli następujące rekomendacje zawarte w wynikach wcześniejszych badań w obszarze zespołów i ciał doradczych.

- **Większy poziom inicjatyw własnych podejmowanych przez ciała doradcze,**
- **Zwiększenie działań promocyjnych poszczególnych ciał doradczych.**

Całościowe wyniki badania fokusowego (zaprezentowane w powyższych rozdziałach) pokazują, że korzystne byłoby wdrożenie następujących rekomendacji:

- **Powołanie ciała doradczego w zakresie prowadzenia działań promujących i informacyjnych w zakresie realizowanych w województwie wyzwania dotyczące obszaru rozwoju regionu,**
- **Zwiększenie wykorzystania potencjału Rady Dialogu Społecznego w obszarze strategicznego zarządzania rozwojem regionu,**
- **Powołanie ciała doradczego w obszarze gospodarki.**

9 Skuteczna komunikacja procesu sprawiedliwej transformacji

Eksperci zauważają, że najskuteczniejszym sposobem promowania transformacji energetycznej w województwie jest pokazywanie, co już się udało osiągnąć. Pokazywanie efektów, udanych inwestycji, praktycznych przykładów będzie czymś konkretnym, przekonującym. Przykłady udanych działań budują wizerunek sukcesu, zachęcają do naśladowania.

- *„Kanałami dobrych praktyk, czyli pokazywać, że to działa”.*
- *„Elementem tego dialogu powinno być pokazywanie udanych przykładów dobrych praktyk. Że to dało efekt”.*
- *„Takie mówienie językiem korzyści po prostu”.*
- *„Sprawiedliwa transformacja to hasło marketingowe. ...To jest element takiej socjotechniki, która gdzieś tam wdraża oddolnie ten marketing społeczny i przekonuje ludzi do tego, że to jest dobre”.*

Kanałem dotarcia do różnych grup interesariuszy transformacji energetycznej powinni być lokalni liderzy, lokalne autorytety, osoby, które będą wiarygodne dla lokalnej społeczności. Ważne jest, aby komunikacja była autentyczna, aby ujmowała zarówno szanse, jak i zagrożenia związane z transformacją. Komunikacja powinna zawierać odpowiedzi na powszechne obawy społeczeństwa, np. wyjaśnienie dlaczego pompy ciepła są energochłonne, dlaczego zużycie energii wzrosło.

Eksperci zwrócili także uwagę na język, który powinien być zrozumiały dla odbiorców komunikacji.

- *„Wykorzystanie lokalnych autorytetów. Ludzi, którzy mają posłuch. Tylko muszą być do tego sami przekonani, że chcą być tymi ambasadorami tej transformacji, muszą być do tego przygotowani komunikacyjnie”.*
- *„Prosty język, niespecjalistyczny”.*
- *„Autentyczność tego przekazu i przede wszystkim obiektywizm. Bo jeżeli to jest taka lukrowana kampania, pokazuje się same korzyści, plusy, to jest dla ludzi już podejrzane”.*

Do grona lokalnych liderów, którzy są wiarygodni należą także struktury kościelne. Pojawiły się głosy ekspertów, że warto byłoby je zaangażować do edukacji.

- *„Ja wspomnę jeszcze o roli struktur kościelnych. Dlatego, że dla olbrzymiej części społeczeństwa jest to gracz, jest to aktor na scenie, który jest bardzo ważny, no może najważniejszy w życiu. I tutaj bez uwzględniania różnych akcji edukacyjnych, mówiąc wprost, bez powiedzenia ludziom, że niszczenie środowiska to jest grzech, to nie da efektu”.*

Jedną z możliwych form komunikowania kluczowych treści związanych z transformacją regionu są panele obywatelskie. Eksperci zgodzili się, że organizowania spotkań i wspólnych dyskusji z różnymi grupami społecznymi z regionu może skutkować lepszym wykorzystaniem potencjału i pomysłów mieszkańców.

- *„Budujemy sobie jakiś konsensus, wyrabiamy sobie zdanie, bo opinie są czasami rozbieżne, ale są pewne rzeczy, które nas łączą, między innymi to terytorium i jakieś oczekiwania”.*
- *„Takie panele powinny organizować instytucje rządowe, samorządowe, no i lokalne, gdzie szukamy tych konkretnych rozwiązań, jak lepiej gospodarować odpadami itp”.*
- *„Przykładem dobrym, takiej partycypacji był Cieszyn, którego burmistrzem był doktor Olbrycht. Umiał pracować z organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami, wykorzystywać ich potencjał. Przykładem dobrej praktyki w tym zakresie jest na przykład Dąbrowa Górnicza. Po pierwsze, to szczerłość, otwartość, odejście od takiego dogmatyzmu, niezamykanie się we własnym kręgu, dopuszczanie kreatywności, aktywności, energii mieszkańców. Kiedyś w miarę dobrym rozwiązaniem legitymowały się Gliwice, Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych”.*

Bardzo istotna jest skoordynowana i szersza promocja działań, które odbywają się w regionie. Eksperci wskazują, że ten aspekt powinien być zdecydowanie poprawiony.

- *„Mnie tutaj brakuje mocno w przypadku tych edukacyjno-informacyjnych działań, to jest promocja tych działań, które są realizowane. Pani Profesor wspomniała o Śląskim Festiwalu Nauki. (...) były i takie wydarzenia, że przychodziło na nie dwie, trzy osoby, albo nikt, my się staramy, przygotowujemy coś, a potem okazuje się, że mieszkańcy o tym nie wiedzą”.*
- *„Wydarzenie, które robiliśmy w ramach Dnia Informacji Europejskiego Miasta Nauki, to było punkt konsultacji społecznych, który była umowa między Uniwersytetem a Galerią Silesia na udostępnienie przestrzeni i nie było żadnych informacji nigdzie, ani Uniwersytety tego nie promowały, ani Europejskie Miasto Nauki, ani Galeria”.*

Koordynatorem działań informacyjno-promocyjnych o tematyce transformacji energetycznej powinien być samorząd województwa, który zarządza całością procesu transformacji w regionie. Działania informacyjne powinny być realizowane we współpracy z innymi instytucjami (np. z samorządami lokalnymi). Zważywszy na skalę zapotrzebowania na działania informacyjne (dotarcie do bardzo różnych grup społecznych) warto rozważyć zatrudnienie firmy / organizacji, która będzie odpowiedzialna za kompleksową koordynację i realizację działań informacyjnych dotyczących transformacji energetycznej w regionie.

Po analizie listy obszarów / wyzwań wraz z ekspertami, proponujemy przemodelowanie nazewnictwa wyzwań, tak, aby były prostsze i bardziej czytelne dla odbiorców. Lista ta może być przydatna w działaniach informacyjnych i edukacyjnych kierowanych do różnych grup społecznych – np. pracowników, przedsiębiorców, samorządów lokalnych.

1. Obniżenie emisji gazów cieplarnianych przez największe sektory gospodarki (energetyka, przemysł, budownictwo, transport, rolnictwo i in.)
2. Dekarbonizacja gospodarki regionu – odejście od węgla
3. Zwiększenie poziomu selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów
4. Obniżenie emisyjności CO ₂ w transporcie poprzez zwiększenie udziału pojazdów bezemisyjnych / na paliwa alternatywne, w tym na energię elektryczną z OZE, zwiększenie udziału transportu kolejowego itp.
5. Poprawa jakości powietrza poprzez likwidowanie zanieczyszczeń i smogu (w tym wymiana źródeł ogrzewania w domach na nisko-emisyjne lub ciepło systemowe)
6. Poprawa jakości wód poprzez lepsze gospodarowanie ściekami
7. Wzmacnianie różnorodności biologicznej (ograniczanie pestycydów, sadzenie zieleni)
8. Zwiększenie poziomu wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii (OZE)
9. Obniżenie ogólnego zużycia energii oraz zapewnienie suwerenności energetycznej poprzez tworzenie energetyki rozproszonej
10. Obniżenie energochłonności i emisyjności budynków

11. Transformacja społeczna – przygotowanie i dostosowanie społeczeństwa regionu do nowych warunków (wsparcie i informowanie, miejsca pracy, dostęp do energii dla gospodarstw domowych)
12. Stworzenie całościowego systemu zarządzania regionalnego w obszarze transformacji energetycznej (sieci współpracy, koordynacja działań, dokumenty strategiczne wraz z budżetem, harmonogramem i personelem zarządczym itp.)

I. WPROWADZENIE [ok. 10 min.]

- Przedstawienie Moderатора
- Krótka informacja o celach projektu i spotkania.
- Informacja, że na spotkaniu spodziewamy się zróżnicowanych opinii wynikających z różnych punktów widzenia oraz, że będziemy je traktować jako komplementarne, a nie konfrontacyjne.
- Przedstawienie pozostałych uczestników spotkania.

II. INFORMACJE OGÓLNE – ROZGRZEWKA [ok. 15 min.].

- Jak można rozumieć termin „sprawiedliwa transformacja województwa śląskiego”?
- Jakie widzą Państwo korzyści dla regionu wynikające z tego procesu obecnie i w perspektywie najbliższych kilku lat/ w perspektywie 20 – 25 lat.
- Jakie widzą Państwo koszty dla regionu wynikające z tego procesu obecnie i w perspektywie najbliższych kilku lat/ w perspektywie 20 – 25 lat.
- Jakie grupy społeczne odniosą największe korzyści z tego procesu, a jakie grupy społeczne poniosą największe koszty?
- Czym różni się sprawiedliwa transformacja województwa śląskiego od transformacji pozostałych regionów Polski?

III. WYZWANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ W PROCESIE SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI DLA ŚLĄSKA [30-35 min.]

[Identyfikacja głównych wyzwań związanych ze sprawiedliwą transformacją w oparciu o wypowiedzi spontaniczne]

- Jakie są główne wyzwania stojące przed województwem śląskim związane ze sprawiedliwą transformacją tego województwa?

MODERATOR: ODCZYTAĆ

W trakcie procesu badawczego zidentyfikowano wyzwania związane ze sprawiedliwą transformacją i polityką klimatyczną zawarte w dokumentach szczebla krajowego oraz międzynarodowego w perspektywie do roku 2050. Spośród nich wybrano drogą ekspercką wyzwania kluczowe, których osiągnięcie wymaga zintensyfikowania działań w województwie śląskim wraz z określeniem kierunków tych działań

Mogą się Państwo zapoznać z tymi wyzwaniami. **MODERATOR: rozdać listy wyzwań do wglądu respondentów – KARTA 1. Dać chwilę na zapoznanie się.**

Dla każdego wyzwania omówienie według schematu:

- Czy Państwa zdaniem to wyzwanie jest kluczowe z perspektywy transformacji województwa śląskiego. Dlaczego tak? Dlaczego nie?
- Kto powinien być odpowiedzialny za realizację tego zobowiązania? Jakie instytucje – czy krajowe, regionalne, czy lokalne (powiaty gminy)?
- Jakich przedsiębiorców dotyczy to wyzwanie, z jakich branż, sekcji PKD?
- Czy wskazane dla tego wyzwania kierunki działań są wystarczające do jego osiągnięcia?

- Jakie działania byłyby jeszcze konieczne do podjęcia, by zrealizować to wyzwanie? Kogo powinny dotyczyć te działania – samorządu regionalnego, lokalnego, przedsiębiorców, innych osób/instytucji?
- Które z tych działań są najistotniejsze z Państwa punktu widzenia?
- Które z tych działań Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego powinien realizować w pierwszej kolejności?
- Czy Państwa zdaniem są obecnie realizowane jakieś działania by zrealizować to wyzwanie? Jak one przebiegają? Czy czegoś brakuje?
- Czy widzą Państwo jakieś zagrożenia w realizacji tego wyzwania? Czego one dotyczą?
  - Czy to wyzwanie jest możliwe do osiągnięcia dla województwa śląskiego we wskazanym terminie?
- Podsumowanie tej części dyskusji:
  - Czy reprezentowany przez Pana/Panią podmiot realizuje działania/prowadzi inicjatywy związane z realizacją powyższych wyzwań? Jeśli tak, to proszę krótko opowiedzieć, jakie działania są prowadzone i jakich wyzwań dotyczą.
  - Czy wyzwania wybrane drogą ekspercką, które przed chwilą omawialiśmy, są Państwa zdaniem wystarczające, prawidłowo zdefiniowane? Czy powinny zostać uzupełnione o jakieś jeszcze wyzwania, które nie zostały wybrane, ujęte w tym wykazie?
  - A jakie jeszcze działania Państwa zdaniem powinny zostać podjęte w procesie transformacji?
    - Kto powinien je podjąć – samorząd regionalny, lokalny, przedsiębiorcy, inni?
    - Jakie są szanse, że zostaną podjęte?

IV. WSPARCIE DLA SAMORZĄDÓW LOKALNYCH. [25 min.]

MODERATOR WPROWADZENIE: Rozmawialiśmy o tym, że województwo śląskie czekają różne wyzwania związane z procesem transformacji. Będą one dotyczyły różnych aktorów. Chciał(a)bym, żebyśmy teraz skupili się na roli samorządu lokalnego w tym procesie i tym, jakiego wsparcia potrzebuje samorząd lokalny (gminy, powiaty) od samorządu regionalnego i nie tylko, by móc zrealizować wyzwania stojące przed procesem transformacji.

- Jak oceniacie dotychczasową współpracę pomiędzy samorządem regionalnym i samorządami lokalnymi w procesie transformacji? Jakie są mocne, a jakie słabe strony tej współpracy?
- Jaką pomoc / współpracę powinien oferować samorządom lokalnym samorząd regionalny?
- Czy taką pomoc obecnie oferuje? W jakim stopniu?
- Czy są odpowiednie informacje, jaką pomoc może uzyskać samorząd lokalny od samorządu regionalnego, by realizować cele transformacji w województwie śląskim?

[Dyskusja nad katalogiem wsparcia dla samorządów lokalnych. MODERATOR PRZEDSTAWIA LISTĘ WSPARCIA Z KARTY 2]. MODERATOR WPROWADZIĆ: Mam tutaj listę wsparcia możliwego do udzielenia samorządom lokalnym przez samorząd regionalny. Są to formy wsparcia, które wynikają z analizy aktów prawa, pod

kątem możliwości wsparcia ze strony samorządu regionalnego dla samorządów lokalnych. Chciał(a)bym, żebyśmy chwilę teraz o tym porozmawiali.

Omówienie każdej formy wsparcia wg następującego wzoru.

- Na ile ta forma wsparcia jest istotna z perspektywy samorządu lokalnego?
  - Czy samorząd regionalny dobrze wywiązuje się w tym zakresie ze swojej roli?
  - Co można poprawić? Czego jeszcze brakuje?
-
- Jakie jeszcze formy wsparcia samorządu lokalnego, nie tylko ze strony samorządu regionalnego, byłyby Państwa zdaniem potrzebne, konieczne w procesie transformacji, tak by odpowiedzieć na postawione wyzwania i zrealizować założone cele? Jakiego wsparcia jeszcze brakuje?

V. WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW. [25 min.]

[Dyskusja i wypowiedzi spontaniczne]

MODERATOR WPROWADZENIE: A teraz chciał(a)bym, żebyśmy skupili się na przedsiębiorcach i ich roli w procesie transformacji. Część firm znacząco dotknie ten proces, będą musiały istotnie przekształcić swoją działalność i dostosowywać się do wyzwań transformacyjnych. W osiągnięciu tych celów może im pomóc wsparcie od samorządu regionalnego.

- Jak ogólnie oceniacie Państwo wsparcie samorządu regionalnego dla przedsiębiorców dotkniętych procesem transformacji. Jakie są mocne, a jakie słabe strony tej współpracy?
- Jakie formy wsparcia samorząd regionalny kieruje obecnie do przedsiębiorców w związku z transformacją?
- Jak się z nich wywiązuje?
- Jakiego wsparcia brakuje?
- Czy słyszeli Państwo o jakichś działaniach informacyjnych, promocyjnych, edukacyjnych prowadzonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego na temat wsparcia kierowanego dla przedsiębiorców w związku z transformacją?
  - Czy działania Urzędu Marszałkowskiego w tym zakresie są wystarczające?
  - Czy coś należy zmienić, wzmocnić?

[Dyskusja nad katalogiem wsparcia dla przedsiębiorców. MODERATOR PRZEDSTAWIA LISTĘ WSPARCIA Z KARTY 3]. MODERATOR WPROWADZIĆ:
Mam tutaj listę wsparcia możliwego do udzielenia przedsiębiorcom przez samorząd regionalny. Podobnie, jak w przypadku samorządów lokalnych, są to formy wsparcia, które wynikają z analizy aktów prawa, pod kątem tym razem możliwości wsparcia ze strony samorządu regionalnego dla przedsiębiorców. Chciał(a)bym, żebyśmy chwilę teraz o tym porozmawiali.

Omówienie każdej formy wsparcia wg następującego wzoru.

- Na ile ta forma wsparcia jest istotna z perspektywy przedsiębiorców dotkniętych procesem transformacji?
  - Czy samorząd regionalny dobrze wywiązuje się w tym zakresie ze swojej roli?
  - Co można poprawić? Czego jeszcze brakuje?
-
- Jakie jeszcze formy wsparcia przedsiębiorców, nie tylko ze strony samorządu regionalnego byłyby potrzebne, konieczne w procesie transformacji, tak by odpowiedzieć na postawione wyzwania i zrealizować założone cele? Jakiego wsparcia jeszcze brakuje?

VI. CIAŁA I ZESPOŁY DORADCZE SAMORZĄDU REGIONALNEGO. [20 min.]

[Dyskusja i wypowiedzi spontaniczne]

- Czy słyszeli Państwo o jakichkolwiek ciałach, zespołach doradczych działających przy samorządzie regionalnym?
  - O jakich? Czym się zajmują, jakie mają kompetencje?
  - Czy ktoś z Państwa miał okazję zasiadać w takim zespole doradczym lub brać udział w posiedzeniach?

MODERATOR: ODCZYTAĆ

Ciała, zespoły doradcze działające przy samorządzie regionalnym, to fakultatywne organy powołane przy Marszałku, zarządzie lub sejmiku województwa, o charakterze konsultacyjnym, opiniodawczym, doradczym. Mogą stanowić reprezentację określonych grup (np. w województwie śląskim są to Śląska Rada Seniorów, Młodzieżowy Sejmik, Wojewódzka Społeczna rada ds. Osób Niepełnosprawnych) lub dotyczyć określonych obszarów działalności samorządu regionalnego (np. w województwie śląskim Wojewódzka Rada Rynku Pracy, Rada Działalności Pożytku Publicznego, Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego, Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej). W województwie śląskim zostały również powołane ciała doradcze, których działalność związana jest z zarządzaniem rozwojem region, takie jak: Śląskie Forum Ekspertów, Regionalna Rada ds. Sprawiedliwej Transformacji województwa śląskiego, Forum Współpracy Samorządu Województwa Śląskiego z uczelniami, Śląska Rada Innowacji, czy Komitet Monitorujący program Fundusze Europejskie dla Śląska 2021-2027. W tych ciałach doradczych zasiadają przedstawiciele podmiotów publicznych, przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych, organizacji branżowych biznesowych, czy świata nauki.

[Dyskusja i wypowiedzi spontaniczne]

- Czy spotkali się Państwo z jakimś efektem prac wskazanych ciał i zespołów doradczych np. słyszeli Państwo wypowiedzi członków ciała doradczego, znają jakąś opinię czy też brali Państwo udział w posiedzeniu?
- Co w ogóle Państwo sądzą o roli, jaką mogą pełnić takie ciała i zespoły doradcze w organizacji procesu strategicznego zarządzania rozwojem regionu? A jaka może być ich rola w procesie sprawiedliwej transformacji i zarządzaniu tym procesem?
- Co Państwo sądzą, jak ten system doradczy dla samorządu regionalnego w zakresie zarządzania rozwojem regionu obecnie działa?

- Jak można by poprawić/usprawnić działanie tego systemu doradczego? Co wymagałoby poprawy, tak by wzmacniać zarządzanie rozwojem regionu?
- Czy należałoby powołać jakieś nowe ciała doradcze, np. w zakresie prowadzenia polityki rozwoju w województwie ?

MODERATOR ODCZYTAĆ:

W ramach prowadzonych działań badawczych zidentyfikowaliśmy następujące potrzeby usprawnień systemu ciał i zespołów doradczych w kontekście strategicznego zarządzania rozwojem regionu. **MODERATOR PRZEDSTAWIA LISTĘ**

USPRAWNIENI Z KARTY 4

Omówienie każdej formy usprawnienia wg następującego wzoru.

- Co Państwo sądzą o takim usprawnieniu? Na ile to rozwiązanie może pomóc w działaniu systemu? Jakie może przynieść korzyści?
- Czy jego realizacja jest możliwa w praktyce?
- W jakim stopniu to usprawnienie może przyczynić się do wzmocnienia zarządzania rozwojem w regionie?
- Podsumowanie tej części dyskusji:
  - Jakie jeszcze rozwiązania, oprócz omawianych dotychczas byłyby pomocne?

VII. KOMUNIKACJA DO SAMORZĄDÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I PRACOWNIKÓW PRZEDSIĘBIORSTW. [20 min.]

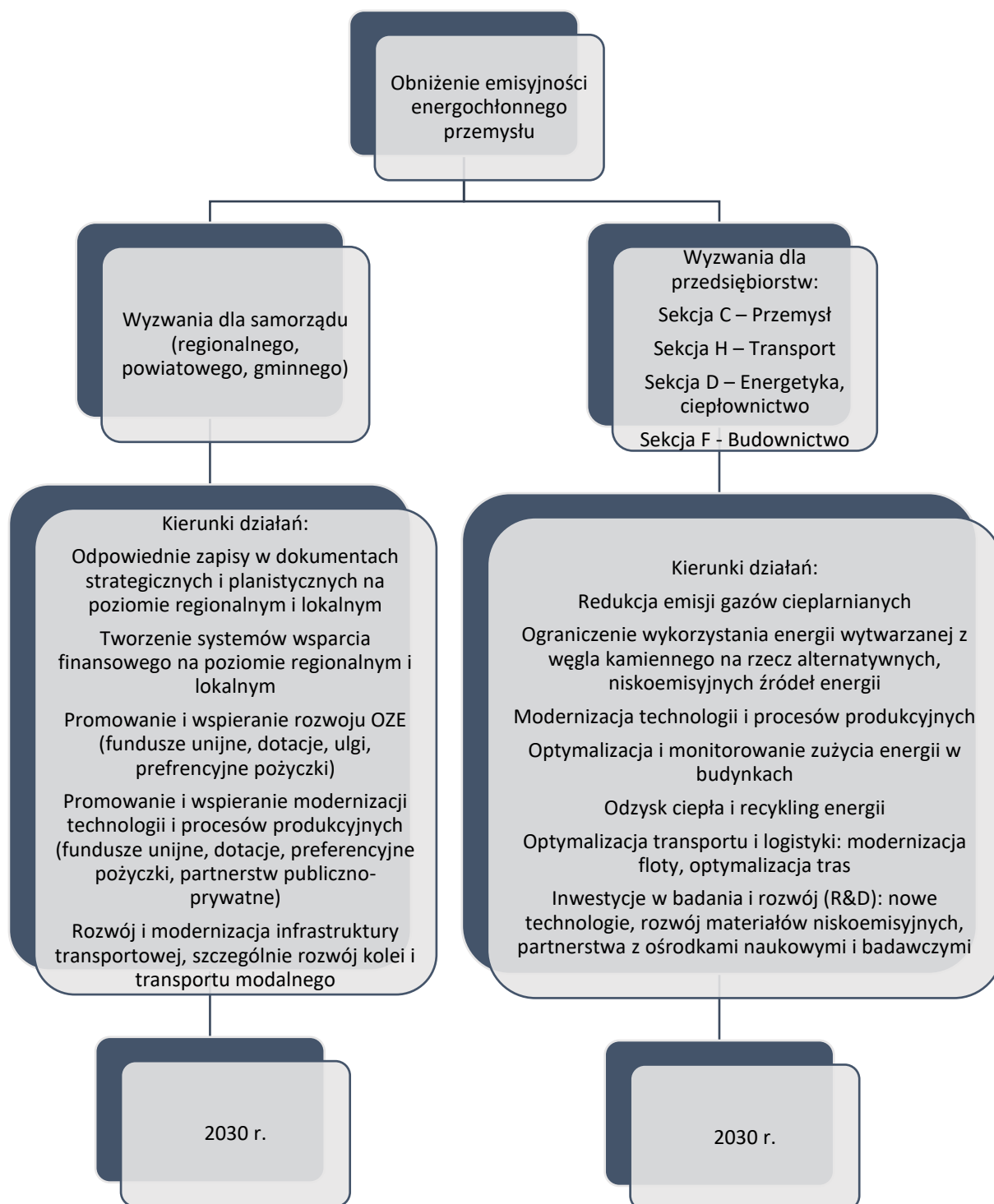
[Dyskusja i wypowiedzi spontaniczne]

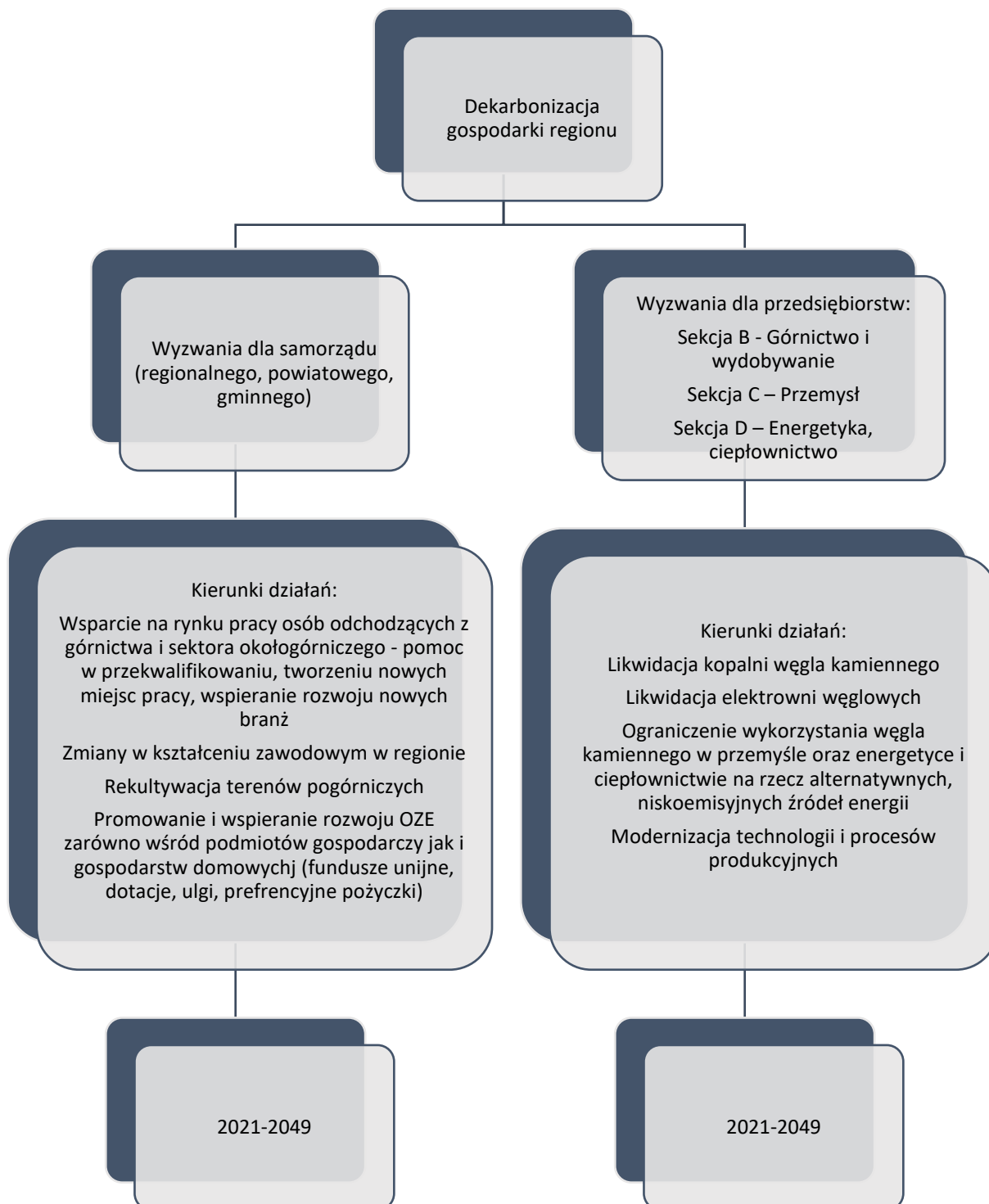
Omówienie komunikacji do każdej grupy docelowej (SAMORZĄD LOKALNY/PRZEDSIĘBIORCY/PRACOWNICY) wg następującego schematu:

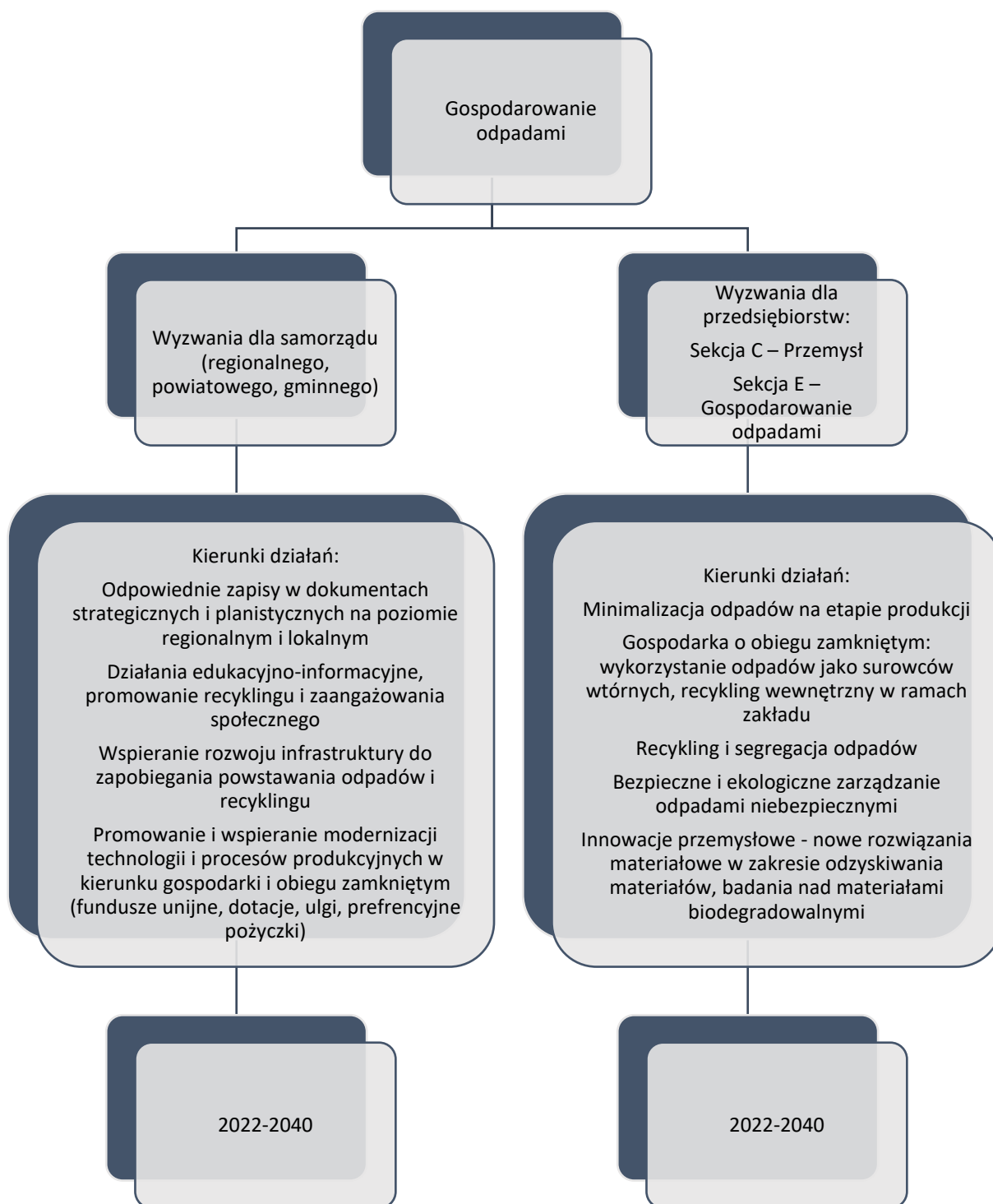
- Jakie jest nastawienie przedstawicieli tej grupy do transformacji województwa śląskiego?
- Jaka jest obecnie prowadzona komunikacja na temat procesu sprawiedliwej transformacji ze strony Województwa Śląskiego do przedstawicieli tej grupy pod względem: tematów / zagadnień, używanych argumentów, języka komunikacji?
- Jak powinna wyglądać optymalna komunikacja na temat procesu sprawiedliwej transformacji skierowana do przedstawicieli tej grupy pod względem:
  - tematów / zagadnień / problemów
  - stosowanych argumentów
  - stosowanego języka komunikacji
- Jakie kanały dotarcia powinny być wykorzystane w komunikacji procesu sprawiedliwej transformacji?
- W jaki sposób powinna być koordynowana komunikacja na temat procesu sprawiedliwej transformacji? Przez kogo?

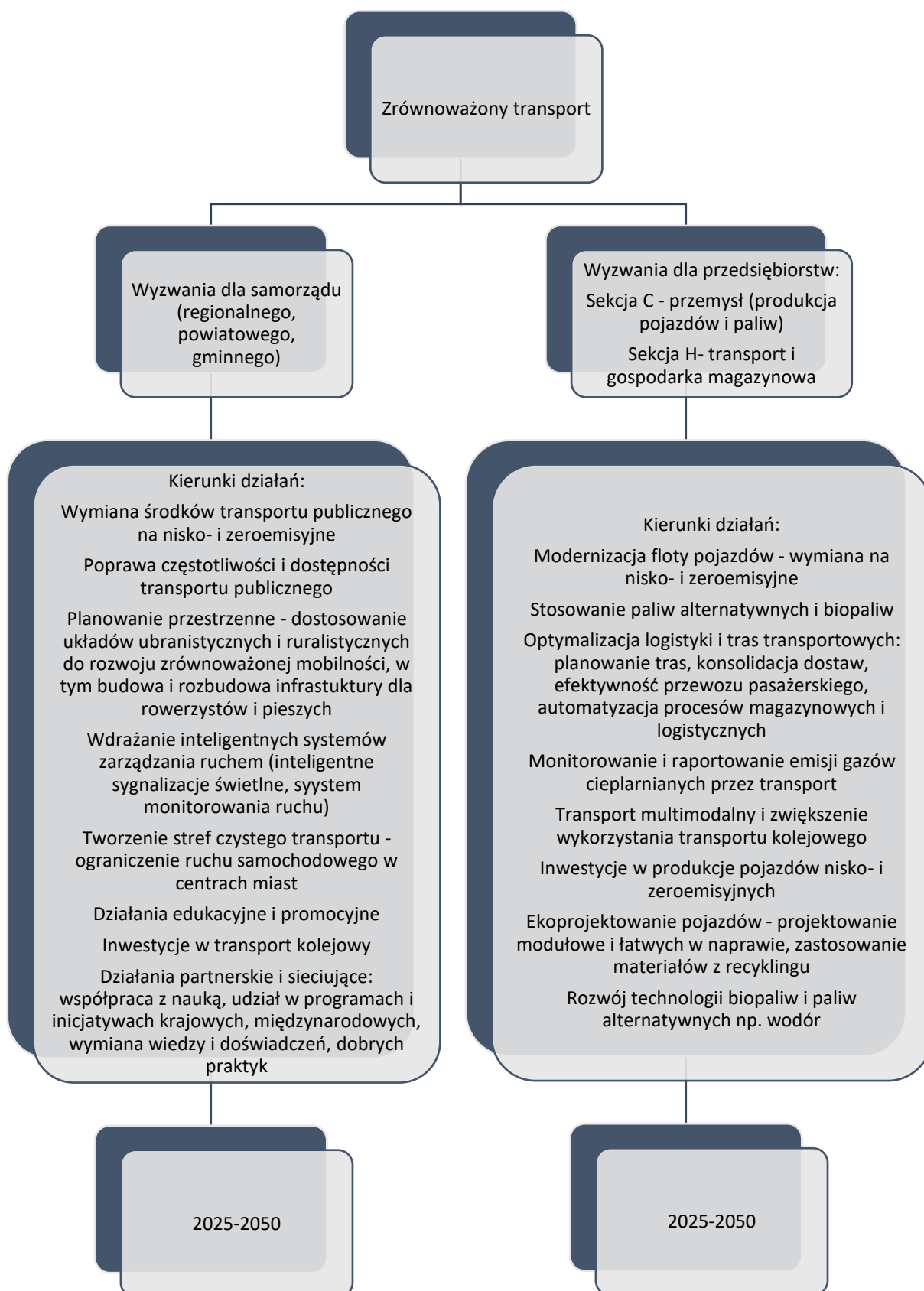
KONIEC

KARTA NR 1 DO SCENARIUSZA FGI – WYZWANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ KLUCZOWE DLA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

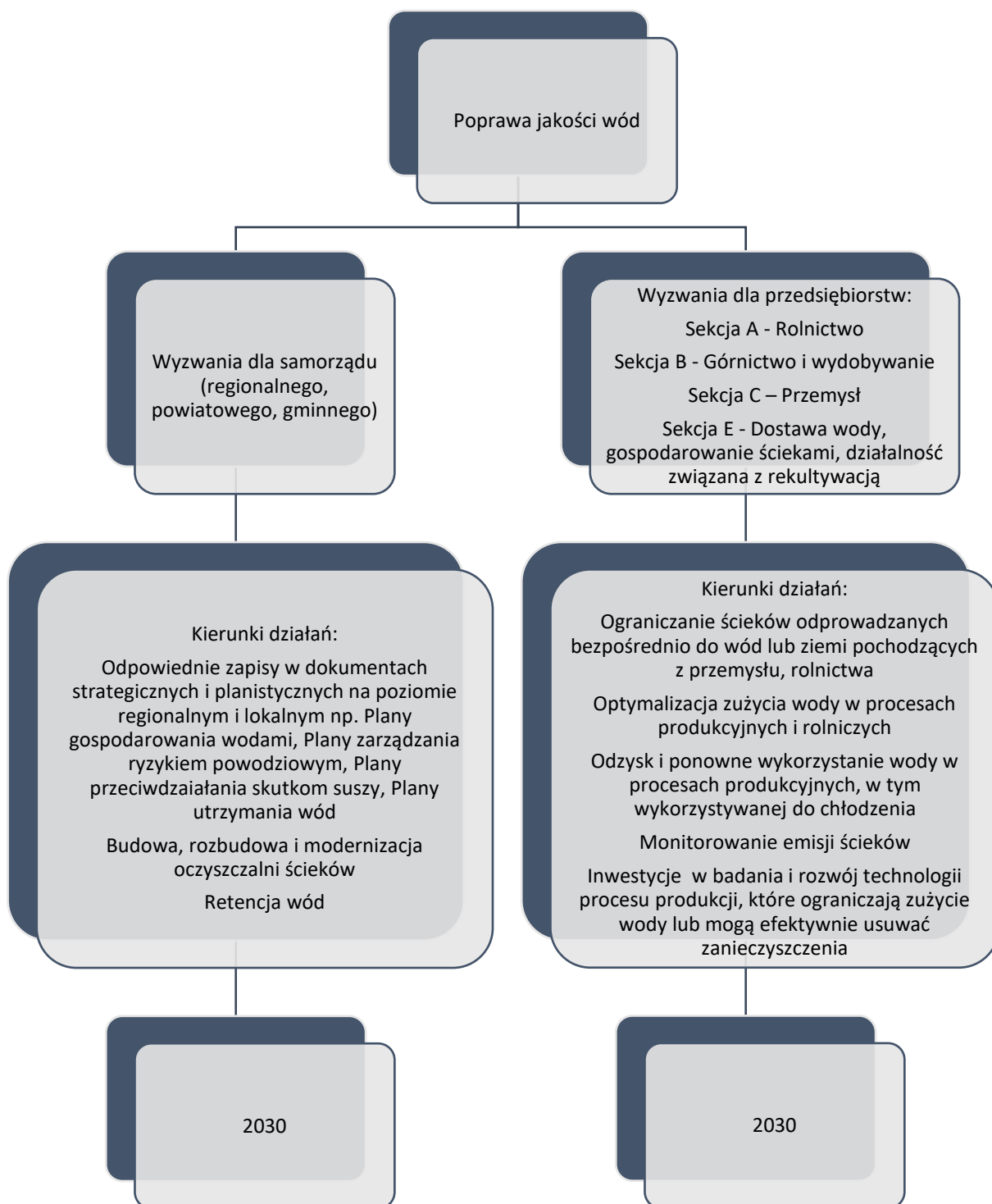

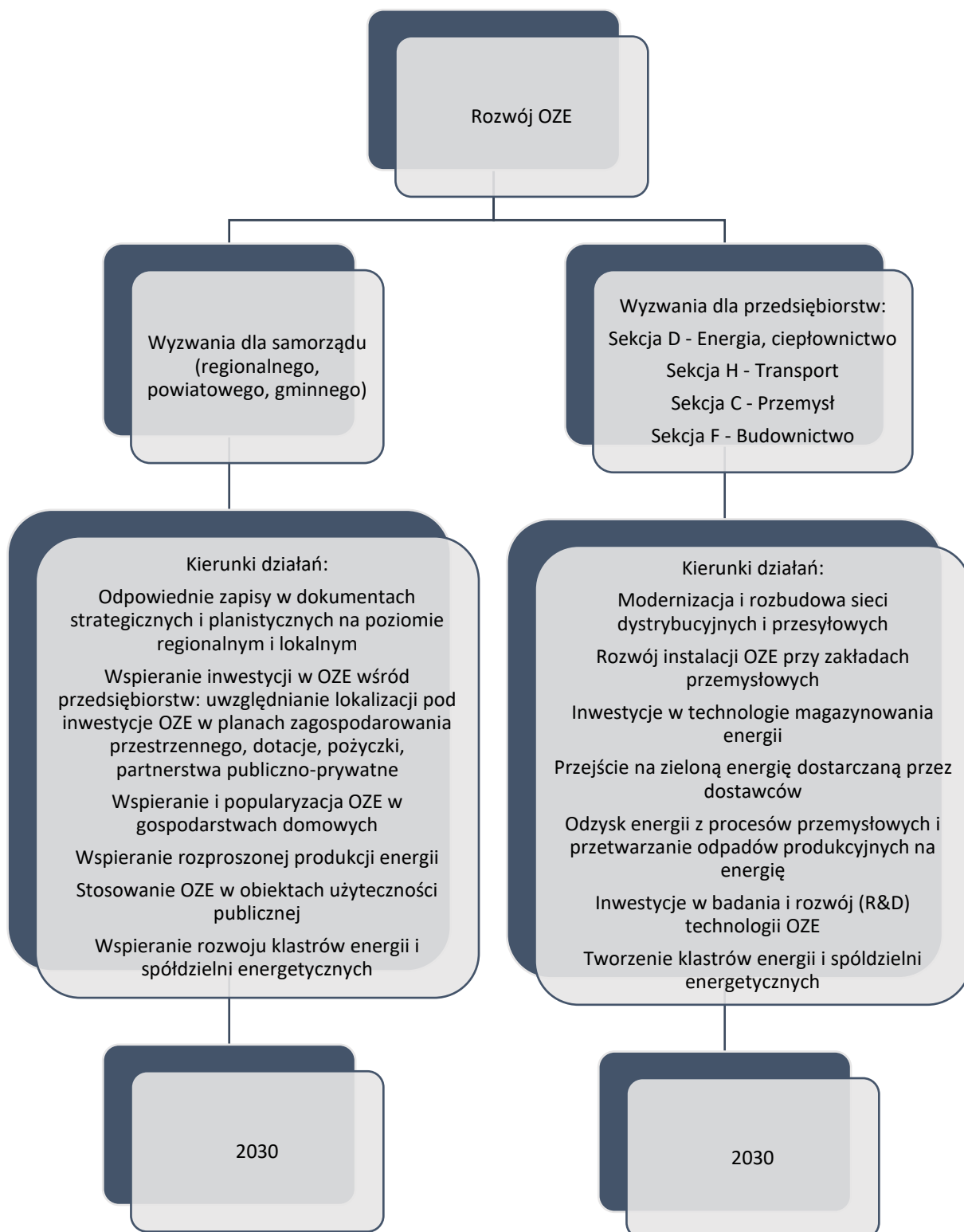

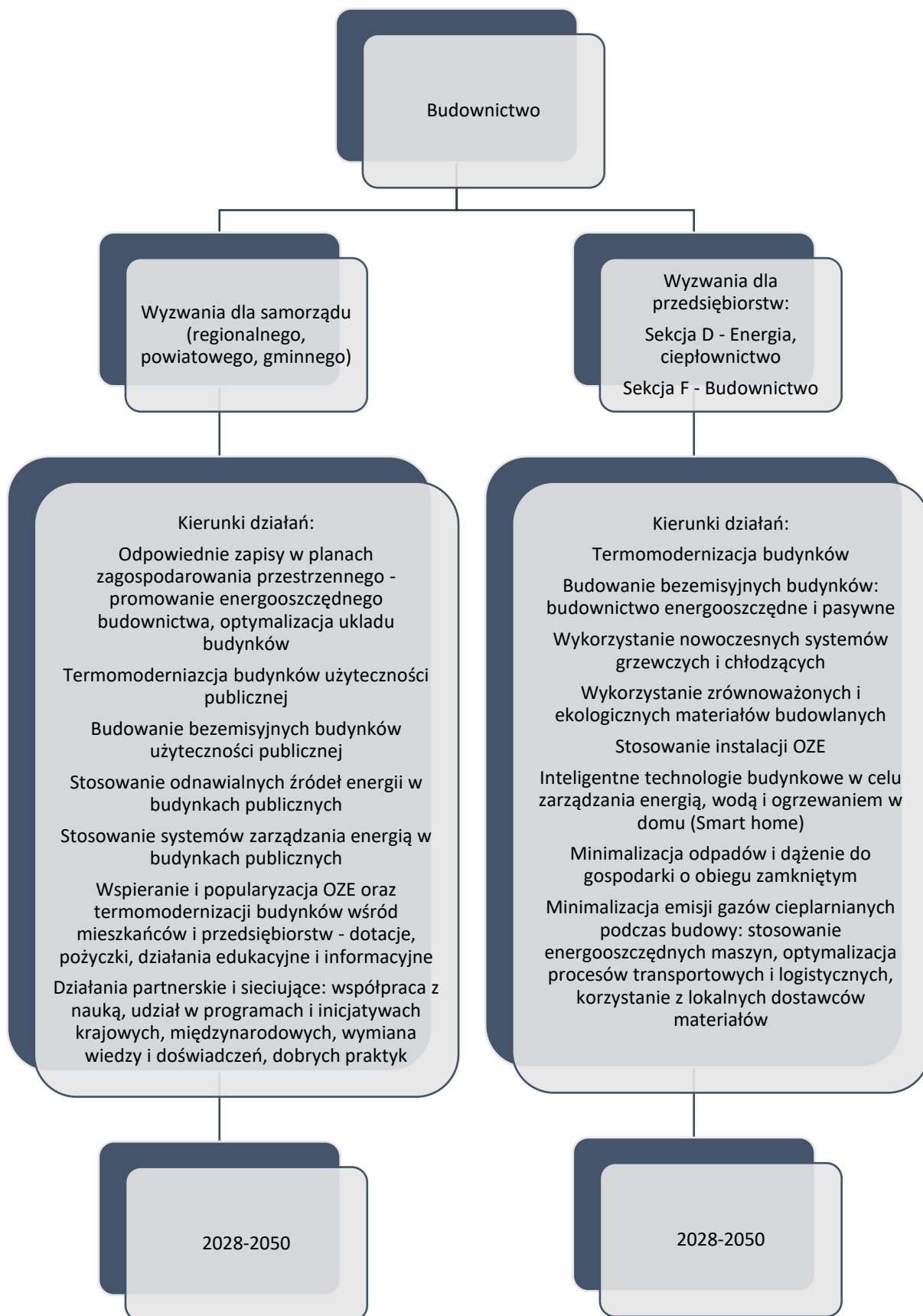

KARTA NR 2 DO SCENARIUSZA FGI – WSPARCIE SAMORZĄDU REGIONALNEGO DLA SAMORZĄDÓW LOKALNYCH W PROCESIE TRANSFORMACJI NA PODSTAWIE ANALIZY AKTÓW PRAWNYCH

WSPARCIE FINANSOWE (dotacje, subwencje i pożyczki)

- Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027
- Śląski Fundusz Rozwoju Sp. z o.o. – udzielanie pożyczek np. gminom i powiatom z województwa śląskiego, których projekty znajdują się na liście do dofinansowania w ramach FESL 2021-2027 na pokrycie wkładu własnego w obszarze odnawialne źródła energii.
- Fundusz Transformacji Województwa Śląskiego Spółka Akcyjna
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach
- Dotacje celowe

WSPARCIE ZARZĄDCZE

- Kształtowanie i planowanie polityki regionalnej - zapisy w regionalnych dokumentach strategicznych i planistycznych
- Zapisy w uchwałach regionalnych np. Uchwała antysmogowa
- Możliwość zawarcia porozumienia terytorialnego w zakresie polityki rozwoju
- Tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy
- Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli, integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
- Możliwość lobbowania zapisów aktów prawa obowiązującego i możliwość wnoszenia uwag do dokumentów opracowywanych, konsultowanych

WSPARCIE DORADCZE I MERYTORYCZNE

- Doradztwo eksperckie, dostęp do specjalistów w takich dziedzinach jak planowanie przestrzenne, zarządzanie projektami, energetyka odnawialna, cele strategiczne.
- Ocenianie i opiniowanie lokalnych programów np. zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe.
- Inicjowanie i wspieranie działalności platform współpracy i wymiany doświadczeń w ramach środowiska samorządu lokalnego oraz między środowiskiem biznesu, nauki a samorządem lokalnym
- Wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji
- Wymiana doświadczeń między regionami, promowanie dobrych praktyk

WSPARCIE EDUKACYJNO-INFORMACYJNE

- Działania informacyjne i promocyjne na temat zrównoważonego rozwoju, zielonej transformacji, zielonej energii.
- Umożliwienie dostępu do danych i analiz, będących w dyspozycji samorządu regionalnego, które mogą być pomocne w planowaniu lokalnych strategii.

KARTA NR 3 DO SCENARIUSZA FGI – WSPARCIE SAMORZĄDU REGIONALNEGO DLA PRZEDSIĘBIORCÓW W PROCESIE TRANSFORMACJI NA PODSTAWIE ANALIZY AKTÓW PRAWNYCH

WSPARCIE FINANSOWE (dotacje, subwencje, pożyczki)

- Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027
- Fundusz Transformacji Województwa Śląskiego Spółka Akcyjna
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

WSPARCIE ZARZĄDCZE

- Kształtowanie i planowanie polityki regionalnej - zapisy w regionalnych dokumentach strategicznych i planistycznych
- Tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy

WSPARCIE DORADCZE I MERYTORYCZNE

- Inicjowanie i wspieranie programów doradczych, gdzie doświadczeni przedsiębiorcy i eksperci mogliby wspierać nowe i rozwijające się firmy
- Inicjowanie i wspieranie działalności platform współpracy i wymiany doświadczeń między środowiskiem biznesu, nauki a samorządem lokalnym
- Wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji
- Wsparcie doradcze w pozyskiwaniu funduszy unijnych
- Wymiana doświadczeń między regionami, promowanie dobrych praktyk

WSPARCIE EDUKACYJNO-INFORMACYJNE

- Działania informacyjne i promocyjne na temat zrównoważonego rozwoju, zielonej transformacji, zielonej energii, transformacji cyfrowej.
- Inicjowanie i wspieranie integracji środowiska biznesowego poprzez organizowanie regularnych spotkań tematycznych, konferencji, networkingu.

WSPARCIE INFRASTRUKTURALNE

- Inwestowanie w rozwój infrastruktury umożliwiającej sprawne funkcjonowanie i logistykę firm, wsparcie transportu intermodalnego.
- Wspieranie parków technologicznych oferujących nowoczesną infrastrukturę dla firm z różnych branż.

KARTA NR 4 DO SCENARIUSZA FGI – PROPONOWANE USPRAWNIENIA SYSTEMU CIAŁ I ZESPOŁÓW DORADCZYCH W KONTEKŚCIE STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

- 1) Powołanie ciała doradczego dla obszaru gospodarki, które byłoby forum wymiany pomiędzy praktykami biznesu a samorządem regionalnym i terytorialnym, które mogłoby promować wszelkie działania na rzecz rozwoju gospodarczego regionu.
- 2) Zwiększenie wykorzystania potencjału Rady Dialogu Społecznego w obszarze strategicznego zarządzania rozwojem regionu - skład rady, w którym znajdują się przedstawiciele kluczowych aktorów procesów transformacyjnych czyli władz regionalnych, pracodawców i pracowników, daje możliwość dyskusowania na bieżąco problemów związanych z procesem transformacji.
- 3) Powołanie ciała doradczego w zakresie prowadzenia działań promujących i informacyjnych w zakresie realizowanych w województwie wyzwań dotyczących obszaru rozwoju regionu – aby skutecznie komunikować poszczególne działania i etapy toczącej się transformacji
- 4) Zwiększenie działań promocyjnych poszczególnych ciał doradczych i wiedzy na temat ich funkcjonowania.
- 5) Większy poziom inicjatyw własnych podejmowanych przez ciała doradcze – wykonywanie nie tylko działań opiniujących dokumenty regionalne, ale również własna inicjatywa i aktywne działanie.